

Erityisen koulutustehtävän asemaa lukiokoulutuksessa koskeva selvitys

Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2015:9

Erityisen koulutustehtävän asemaa lukiokoulutuksessa koskeva selvitys

Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2015:9

Opetus- ja kulttuuriministeriö / Undervisnings- och kulturministeriet

Koulutuspolitiikan osasto / Utbildningspolitiska avdelningen

PL / PB 29

00023 Valtioneuvosto / Statsrådet

<http://www.minedu.fi/OPM/julkaisut>

ISBN 978-952-263-351-4 (PDF)

ISSN-L 1799-0327

ISSN 1799-0335 (PDF)

Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä/

Undervisnings- och kulturministeriets arbetsgruppspromemorior och utredningar 2015:9

Kuvailulehti

Julkaisija
Opetus- ja kulttuuriministeriö

Julkaisun päivämäärä
13.3.2015

<p>Tekijät (toimielimestä: toimielimen nimi, puheenjohtaja, sihteeri) Selvityshenkilöt: Atso Taipale ja Kyösti Värri</p>	<p>Julkaisun laji Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä</p>		
	<p>Toimeksiantaja Opetus- ja kulttuuriministeriö</p>		
	<p>Toimielimen asettamispvm 23.1.2015</p>	<p>Dnro 4/040/2015</p>	
<p>Julkaisun nimi (myös ruotsinkielinen) Erityisen koulutustehtävän asemaa lukiokoulutuksessa koskeva selvitys</p>			
<p>Julkaisun osat Muistio ja liitteet</p>			
<p>Tiivistelmä</p> <p>Tehtävänä oli selvittää ja arvioida erityisen koulutustehtävän asemaa ja tarvetta ottaen huomioon valtioneuvoston 13.11.2014 antama asetus lukiokoulutuksen valtakunnallisista tavoitteista ja tuntijaosta sekä lukio- ja ammattikoulutukseen kohdentuvat rakennepoliittiset uudistukset. Mainitun valtioneuvoston asetuksen 14 §:n 2 momentin mukaan erityisen koulutustehtävän saaneelle koulutuksen järjestäjälle annetut määräykset raukeavat viimeistään 1 päivänä elokuuta 2016.</p> <p>Erityisen koulutustehtävän lupa on myönnetty yhteensä 42 lukiokoulutuksen järjestäjälle ja opetusta annetaan yhteensä 73 oppilaitosyksikössä (20 % lukioista). Erillisrahoitusta on myönnetty 28 koulutuksen järjestäjälle. Suoritetuissa kyselyissä ja kuulemistilaisuuksissa ilmeni, että erityistehtävälukiokäytännön jatkamisella on koulutuksen järjestäjien ja koko lukiokentän enemmistön vahva tuki. Erityyppiset painotukset myös yleislukioissa ovat yleistymässä niin, että vuoden 2014 opiskelijavalinnassa lähes 40 %:lla kaikista lukioista oli erillinen hakukoodi yhteen tai useampaan opetusohjelman painotukseen.</p> <p>Nykyisen järjestelmän kritiikki kohdistui lupaprosessiin, tehtävien painotuksiin, lupien määrään, erillisrahoitukseen ja tuntijakopäätöksestä poikkeamiseen. Koko järjestelmä pitää perusteellisesti uudistaa vastaamaan tämän päivän ja tulevaisuuden tarpeita. Erityisen tehtävän saavien lukioiden tehtäväkuva tulee täsmentää, rahoitusperusteet pitää yhtenäistää ja valintaperusteet selkiyttää niin, että luvan hakijoiden vertailu tapahtuu yhtenäisten kriteerien pohjalta.</p> <p>Ehdotukset</p> <p>1) Valtioneuvoston 13.11.2014 antaman asetuksen 12 §:n muuttaminen: Tuntijaosta poikkeaminen koulutuksen järjestäjän päätöksellä</p> <p>Asetusta muutetaan siten, että koulutuksen järjestäjillä on mahdollisuus poiketa valtakunnallisesta tuntijaosta jäljempänä kuvatussa laajuudessa ja ehtojen täyttyessä. Tällöin opiskelijat, jotka suorittavat koulutuksen järjestäjän hyväksymän vähintään 12 kurssin laajuisen kurssi- tai opintokokonaisuuden, ovat oikeutettuja vähentämään valtioneuvoston asetuksessa säädetystä pakollisten kurssien määrästä kahdeksan kurssia. Opiskelijan tulee kuitenkin suorittaa vähintään puolet lukion jokaisen pakollisen oppiaineen kurseista. Hyväksytystä kurssi- tai opintokokonaisuudesta tulee olla vähintään puolet (6) muita kuin opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjä valtakunnallisia syventäviä kursseja. Painotuksiin ei voida sisällyttää valtakunnallisia pakollisia kursseja. Opiskelijoille tulee aina tarjota mahdollisuus opiskella kaikki valtakunnallisen tuntijaon mukaiset kurssit.</p> <p>2) Erityisten kehittämis- ja koulutustehtävälukioiden määräaikaisen verkoston perustaminen</p> <p>Lukuvuodesta 2016-2017 lähtien myönnetään hakemuksesta osalle koulutuksen järjestäjistä erityinen määräaikainen koulutus- ja kehittämistehtävä (taide-, urheilu-, kieli- ja tiedepainotukset). Tavoitteena on luoda valtakunnallisten innovaatiokeskusten verkosto, johon kuuluvat lukiot toimivat osana opettajankoulutusjärjestelmää (perus- ja täydennyskoulutus) ja koordinoivat lukioiden alakohdaisia kehittämisverkostoja. Verkostoon kuuluvat koulutuksen järjestäjät nimetään aluksi viideksi vuodeksi ja myöhemmin verkosto uudistetaan aina opetussuunnitelmauudistuksen yhteydessä. Valintaperusteina ovat tiedot koulutuksen kysynnästä, toteutumasta, vaikuttavuudesta ja innovaatiokeskusroolista. Ennen lopullista valintaa suoritetaan asiantuntijavoimin auditointi.</p> <p>Kansainvälisille kouluille (englantilainen, ranskalainen, saksalainen ja venäläinen koulu), Steiner-lukioille ja IB-lukioille myönnetään erityinen koulutustehtävä nykyisen käytännön mukaisesti. Erityisiin kehittämis- ja koulutustehtäviin myönnetään koulutuksen järjestäjälle harkinnanvaraista erillisrahoitusta (kohta 3).</p> <p>3) Erillisrahoituksessa siirrytään suoriteperusteisuuteen</p> <p>Erillisrahoituksessa siirrytään suoriteperusteisuuteen, jolloin rahoitus kohdennetaan erityisen koulutustehtävän luvan saaneille tai erityiseen kehittämis- ja koulutustehtäväverkostoon nimetyille koulutuksen järjestäjille toteutuneiden suoritteiden (erityisen kehittämis- ja koulutustehtävän mukaisissa opinnoissa vuosittain valmistuneet) perusteella.</p>			
<p>Avainsanat Erityinen koulutustehtävä, lukiokoulutus, lukio, valtioneuvoston asetus lukiokoulutuksen valtakunnallisista tavoitteista ja tuntijaosta, järjestämisluvat</p>			
<p>Sarjan nimi ja numero Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2015:9</p>	<p>ISSN-L 1799-0327 1799-0335 (PDF)</p>	<p>ISBN 978-952-263-351-4 (PDF)</p>	
<p>Kokonaissivumäärä</p>	<p>Kieli suomi</p>	<p>Hinta</p>	<p>Luottamuksellisuus julkinen</p>
<p>Jakaja --</p>		<p>Kustantaja Opetus- ja kulttuuriministeriö</p>	

Presentationsblad

Utgivare
Undervisnings- och kulturministeriet

Utgivningsdatum
13.3.2015

Författare (uppgifter om organets namn, ordförande, sekreterare) Utredare: Atso Taipale och Kyösti Värri		Typ av publikation Undervisnings- och kulturministeriets arbetsgruppspromemorior och utredningar	
		Uppdragsgivare Undervisnings- och kulturministeriet	
		Datum för tillsättande av 23.1.2015	Dnro 4/040/2015
Publikation (även den finska titeln) Utredning om den särskilda utbildningsuppgiftens ställning i gymnasieutbildningen			
Publikationens delar Promemoria + bilagor			
Sammandrag Uppdraget var att utreda och utvärdera den särskilda utbildningsuppgiftens ställning av den med beaktande av statsrådets förordning av den 13 november 2014 om riksomfattande mål för och timfördelningen i gymnasieutbildningen samt de strukturpolitiska reformer som berör gymnasie- och yrkesutbildningen. Enligt 14 § 2 mom. i nämnda statsrådsförordning upphör de förordnanden som utfärdats för utbildningsanordnare med en särskild utbildningsuppgift att gälla senast den 1 augusti 2016. Tillstånd för en särskild utbildningsuppgift har beviljats totalt 42 anordnare av gymnasieutbildning och undervisning ges vid 73 läroanstaltsenheter (20 % av gymnasier). Separat finansiering har beviljats 28 utbildningsanordnare. I de enkäter och höranden som genomförts framgick att det hos majoriteten av utbildningsanordnarna och hela gymnasiesektorn finns ett starkt stöd för att fortsätta förfarandet med gymnasier med särskilda uppgifter. Olika betoningar även i allmänna gymnasier blir vanliga och i antagningen av studerande år 2014 hade nästan 40 % av alla gymnasier en separat ansökningskod för en eller flera betoningar i undervisningsprogrammet. Kritiken mot det nuvarande systemet fokuserade på tillståndprocessen, uppgifternas betoningar, antalet tillstånd, den separata finansieringen och avvikelser från beslutet om timfördelning. Hela systemet måste förnyas grundligt för att svara på dagens och framtidens behov. Uppgiftsbilden hos gymnasier som får en särskild uppgift måste preciseras, finansieringsgrunderna ska förenhetligas och urvalsgrunderna förtydligas så att jämförelsen av dem som söker tillstånd sker enligt samma kriterier.			
Förslag 1) Ändring av 12 § i statsrådets förordning av den 13 november 2014: Avvikelse från timfördelningen genom utbildningsanordnarens beslut Förordningen ändras så att utbildningsanordnarna har möjlighet att avvika från den riksomfattande timfördelningen i nedan beskrivna omfattning och när villkoren uppfylls. Då har studerande som avlägger en kurs- eller studiehelhet på minst 12 kurser som godkänts av utbildningsanordnaren rätt att minska antalet obligatoriska kurser som föreskrivs i statsrådets förordning med åtta kurser. Den studerande ska dock avlägga minst hälften av kurserna i varje obligatoriskt läroämne i gymnasiet. I en godkänd kurs- eller studiehelhet ska minst hälften av kurserna (6) vara andra än riksomfattande fördjupande kurser som bestäms i grunderna för läroplanen. I betoningarna kan inte ingå riksomfattande obligatoriska kurser. De studerande ska alltid erbjudas möjlighet att studera alla kurser enligt den riksomfattande timfördelningen. Tillämpandet av timfördelningen förenhetligas och tillståndsförfarandet i samband med den slopas. Lösningen främjar studerandenas jämlikhet och utbildningsanordnarnas likvärdighet, möjliggör bättre samordning av studier och hobbyer och skapandet av individuella studievägar under tre studieår. Genom att minimiantalet betonade studier förenhetligas får studerande på olika studieområden och i olika gymnasier en likvärdig ställning.			
2) Grundande av ett tidsbundet nätverk för gymnasier med särskilda utvecklings- och utbildningsuppgifter Från läsåret 2016–2017 beviljas en del utbildningsanordnare efter ansökan en särskild tidsbunden utbildnings- och utvecklingsuppgift (konst-, idrotts-, språk- och vetenskapsbetoningar). Målet är att skapa ett nätverk av riksomfattande innovationscentrer där gymnasier fungerar som en del av lärarutbildningssystemet (grund- och påbyggnadsutbildning) och samordnar gymnasiernas sektorspecifika utvecklingsnätverk. Urvalet sker på basis av uppgifter om efterfrågan på utbildning, utbildningens utfall, genomslag och skolans roll som innovationscentrum. Före det slutliga valet genomförs en sakkunnigutvärdering. För de internationella skolorna (engelska, franska, tyska och ryska skolan), Steiner-gymnasier och IB-gymnasier beviljas en särskild utbildningsuppgift enligt nuvarande förfarande. För särskilda utvecklings- och utbildningsuppgifter beviljas utbildningsanordnaren prövningsbaserad separat finansiering (punkt 3).			
3) I den separata finansieringen övergår man till prestationsbaserad I den separata finansieringen övergår man till prestationsbaserad varvid finansieringen riktas till utbildningsanordnare som fått tillstånd för en särskild utbildningsuppgift eller utnämns till nätverket för särskilda utvecklings- och utbildningsuppgifter på basis av faktiska prestationer (i studier enligt en särskild utvecklings- och utbildningsuppgift det årliga antalet som slutfört utbildningen).			
Nyckelord:			
Seriens namn och nummer Undervisnings- och kulturministeriets arbetsgruppspromemorior och utredningar 2015:9		ISSN-L 1799-0327 1799-0335 (Online)	ISBN 978-952-263-351-4 (Online)
Sidoantal	Språk finska	Pris	Sekretessgrad offentlig
Distribution -		Förlag Undervisnings- och kulturministeriet	

Opetus- ja kulttuuriministeriölle

Opetus- ja kulttuuriministeriö on asettamispäätöksellään 23.1.2015 OKM/4/040/2015 kutsunut allekirjoittaneet, kasvatustieteen tohtori Atso Taipaleen ja lukion rehtori, liikuntatieteiden maisteri Kyösti Värriin, selvittämään ja arvioimaan erityisten koulutustehtävien asemaa ja tarpeita lukiokoulutuksessa.

Taustaa

Hallitus on päättänyt rakennepoliittisen ohjelman toimeenpanosta 29.11.2013. Uudistuksessa on ollut tarkoituksena toteuttaa toisen asteen koulutuksen järjestäjäverkon rakenteellinen uudistaminen ja rahoitusjärjestelmän uudistaminen. Hallituksen julkisen talouden suunnitelmassa vuosille 2015–2018 on tehty uudistusta koskevat resurssihin liittyvät linjaukset. Uudistukset liittyvät myös hallitusohjelman sekä koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelman 2011–2015 linjauksiin lukiokoulutuksen sekä ammatillisen perus- ja lisäkoulutuksen uudistamisesta.

Uudistuksen tavoitteena on ollut, että lukiokoulutuksen järjestäjäverkkoa muutetaan. Tavoitteeksi on esitetty vahvojen lukiokoulutuksen järjestäjien toimintaedellytysten, yhteistyön ja laadun parantaminen ja jatko-opintoihin sekä työelämän tarpeisiin vastaavan koulutuksen valtakunnallisen ja alueellisen saavutettavuuden turvaaminen. Lukio-koulutusta kehitetään edelleen niin, että se antaa opiskelijalle valmiudet aloittaa opiskelu yliopistoissa, ammattikorkeakouluissa ja lukion oppimäärään perustuvassa ammatillisessa koulutuksessa. Lisäksi koulutuksen tulee tukea opiskelijoiden edellytyksiä elinikäiseen oppimiseen ja itsensä kehittämiseen elämänsä aikana. Koulutuksen järjestäjän tulee olla yhteistyössä alueella toimivien lukiokoulutuksen, ammatillisen koulutuksen ja muun koulutuksen järjestäjien kanssa. Lukiokoulutuksen järjestäjäverkon uusimisesta ei ole päätöstä, sillä järjestäjäverkon uudistamista koskeva hallituksen esitys (HE 306/2014) raukesi eduskunnan käsittelyssä maaliskuussa 2015.

Opetus- ja kulttuuriministeriö myöntää jatkossakin koulutuksen järjestämisluvat ja rahoitus maksetaan suoraan valtiolta koulutuksen järjestäjille. Rahoitus on hallituksen suunnitelmien mukaan jakautumassa perus-, suoritus- ja vaikuttavuusrahoitukseen. Perusrahoitusta, jonka osuus kokonaisrahoituksesta on suunnitelman mukaan 49,9 prosenttia, maksetaan opiskelijavuosista kolmen vuoden ajalta. Suoritusrahoitusta maksetaan ylioppilastutkinnosta ja lukion oppimäärän suorittamisesta. Uuden rahoitusjärjestelmäesityksen mukaisesti rahoitusta myönnetään ensimmäisen kerran koulutuksen järjestäjille vuodelle 2017. Muutokseen sisältyy siirtymäaika. Kokonaisuudessaan uudistuksen luki-

ossa on suunniteltu toteutuvan vuonna 2020. Osana rahoitusjärjestelmän uusimisaikeitaan hallitus on suunnitellut puolittavansa lukiokoulutuksen erityisen koulutustehtävän rahoituksen. Rahoitusjärjestelmän uusimisesta ei toistaiseksi ole olemassa päätöstä, sillä toisen asteen koulutuksen rahoituksen uudistamista koskeva hallituksen esitys (310/2014) kumottiin eduskunnan äänestyksessä 14.3.2015.

Valtioneuvosto hyväksyi 13.11.2014 asetuksen lukiokoulutuksen yleisistä valtakunnallisista tavoitteista ja tuntijaosta. Lukion oppimäärän laajuus säilyy kolmena vuotena ja 75 kurssina. Uudistuksen tavoitteena on yleissivistyksen vahvistaminen sekä laaja-alaisemman osaamisen kehittäminen. Lukion oppimäärän suorittaminen edellyttää jatkossakin kaikkien lukion oppiaineiden opiskelua. Tuntijakoasetus astui voimaan 1.12.2014. Opetushallituksen tulee hyväksyä lukion opetussuunnitelman perusteet niin, että asetuksen mukaiset opetussuunnitelmat otetaan käyttöön viimeistään 1.8.2016. Mainitun valtioneuvoston asetuksen 14 §:n 2 momentin mukaan erityisen koulutustehtävän saaneelle koulutuksen järjestäjälle 13 §:n 2 momentissa mainittujen säädösten nojalla annetut määräykset raukeavat viimeistään 1 päivänä elokuuta 2016.

Lukiokoulutuksen järjestämisluvassa voidaan koulutuksen järjestäjälle määrätä erityinen koulutustehtävä. Erityinen koulutustehtävä antaa oikeuden poiketa lukiokoulutuksen valtakunnallisia tavoitteita ja tuntijakoa koskevasta asetuksesta järjestämisluvassa päätetyllä tavoin. Erityinen koulutustehtävä voi olla esimerkiksi jonkin oppiaineen tai aineiden erityinen painotus kuten musiikki, kuvataide, urheilu, vieraskielinen opetus tai International Baccalaureate -opetus. Erityisen koulutustehtävän luvan omaa 42 koulutuksen järjestäjää ja etenkin suurimmilla kaupungeilla on useita erityisiä koulutustehtäviä. Erityisiä koulutustehtäviä on haettu runsaasti, vaikka lukiokoulutuksen valtakunnallisia tavoitteita ja tuntijakoa koskeva valtioneuvoston asetus (955/2002) on mahdollistanut koulutuksen järjestäjille varsin suuren valinnaisuuden opetustarjonnassaan.

Erityisen koulutustehtävän perusteella yksikköhinnan korotusta on myönnetty 28 koulutuksen järjestäjälle. Sen määrä oli vuoden 2013 rahoituksessa 12,8 miljoonaa euroa, joka sisälsi sekä valtionosuuden että kunnan omarahoitusosuuden. Hallituksen rahoitusleikkaussuunnitelmien mukaisesti erityisen koulutustehtävän rahoitus on ollut tarkoitus puolittaa vuoden 2016 ja sen jälkeen toteutettavassa rahoituksessa.

Selvitystehtävä

Tehtävänä on ollut selvittää ja arvioida erityisen koulutustehtävän asemaa ja tarvetta ottaen huomioon valtioneuvoston 13.11.2014 antaman asetuksen lukiokoulutuksen valtakunnallisista tavoitteista ja tuntijaosta sekä lukio- ja ammatilliseen koulutukseen kohdistuvat rakennepoliittiset uudistukset. Lisäksi selvityksessä on tehtävänannon mukaisesti huomioitu koulutuksellinen tasa-arvo.

Selvityksessä pyydettiin

- kuvaamaan nykytila,
- arvioimaan ja perustelemaan erityisten koulutustehtävien myöntämistarpeita ja kohdentamista jatkossa,
- arvioimaan mahdollisia tarpeita poiketa lukiokoulutuksen valtakunnallisia tavoitteita ja tuntijakoa koskevasta valtioneuvoston asetuksesta,
- ehdottamaan ja perustelemaan erityisiin koulutustehtäviin mahdollisesti suunnattavan rahoituksen tarvetta, kohdentamista ja kriteereitä jatkossa ottaen huomioon koulutuksen järjestäjien yhdenvertainen kohtelu.

Selvityksen teossa on käytetty 2010-luvulla tehtyjä lukion kehittämis- ja kustannusraportteja sekä hallituksen 29.11.2013 hyväksymää rakennepoliittista ohjelmaa ja siihen sisältyviä ja myöhemmin täsmennettyjä linjauksia koskien lukiokoulutuksen uudistamista.

Erityistehtäväluvan saaneiden lukioiden rehtoreille ja erikseen yleislukioiden rehtoreille on tehty kysely helmikuussa 2015 koskien erityistehtävän mukaista opetusta, muuta opetussuunnitelman painotusta ja lukioiden nykyistä ja tulevaa rahoitusasemaa. Kaikki erityistehtäväluvan saaneiden lukioiden rehtorit tavoitettiin niin, että perustiedot saatiin kerättyä kaikista lukioista kyselyyn. Yleislukioiden rehtoreista kyselyyn vastasi 72 %.

Kuulemistilaisuus erityistehtävälukioiden edustajille järjestettiin 16.2.2015. Tilaisuuteen osallistuivat rehtori Tuija Flinck (ilmaisutaitolukiot), rehtori Timo Hartikka (luonnontiedelukiot), rehtori Ari Huovinen (IB-lukiot), johtaja Markus Kalmari (Olympiakomitea, urheilulukiot), rehtori Petri Kyyrä (kansainväliset ja kielilukiot), rehtori Taina Lehtonen (musiikkilukiot), rehtori Susanna Lindman (Steiner-lukiot), rehtori Anna-Maria Palo (kuvataidelukiot) ja rehtori Marina Sjöholm (ruotsinkieliset lukiot).

Toinen kuulemistilaisuus järjestettiin keskeisille sidosryhmille 17.2.2015 ja siihen osallistuivat erityisasiantuntija Olavi Arra Opetusalan ammattijärjestöstä, erityisasiantuntija Lieselotte Eskelinen Kuntaliitosta, varapuheenjohtaja Aurora Hansen Pro Lukio ry:stä, puheenjohtaja Aki Holopainen Suomen yksityiskoulujen liitosta, johtaja Jorma Kauppinen Opetushallituksesta, puheenjohtaja Tatu Koivisto Suomen lukiolaisten liitosta, puheenjohtaja Riikka Lindroos Suomen Rehtorit ry:stä ja opetusneuvos Tiina Tähtä Opetushallituksesta.

Selvitystyön kuluessa on lisäksi kuultu erityisasiantuntija Sirpa Kestiä Opetushallituksesta erityistehtävälukioiden erillisrahoitusta koskien sekä lukiokoulutuksen järjestäjien edustajina lukiojohtaja Pekka Fredriksson Oulun kaupungista, palvelualuejohtaja Esko Heikkosta Turun kaupungista, lukio-opetuspäällikkö Antti Kervistä Kuopion kaupungista, linjanjohtaja Liisa Pohjolaista Helsingin kaupungista ja lukiojohtaja Heikki Turusta Lahden kaupungista.

Helsingissä 13. päivänä maaliskuuta 2015

Atso Taipale

Kyösti Värri

Sisältö

Opetus- ja kulttuuriministeriölle	5
1 Erityistehtävälukioverkoston muotoutuminen ja nykyinen laajuus	9
1.1 Syntyhistoria ja verkoston laajeneminen	9
1.2 Erityistehtävälukioverkoston kuvaus	10
1.2.1 Taidelukiot	10
1.2.2 Urheilulukiot	12
1.2.3 Kielilukiot ja kansainväliset lukiot	16
1.2.4 IB- lukiot	18
1.2.5 Matematiikka-, luonnontiede-, ympäristö- ja tekniikkalukiot	20
1.2.6 Steiner-lukiot	22
1.2.7 Muut erityistehtävät	24
1.3 Poikkeaminen valtakunnallisesta tuntijaosta	24
1.4 Erillisrahoitus	26
1.5 Järjestelmän arviointi: koulutuksellinen tasa-arvo, koulutuksen järjestäjien yhdenvertainen kohtelu sekä koulutuksen vaikuttavuus	29
2 Erityisen tehtävän mukaisen koulutuksen tarve tulevaisuudessa	31
3 Ehdotukset perusteluineen	33
3.1 Valtioneuvoston 13.11.2014 antaman asetuksen 12 §:n muuttaminen: Tuntijaosta poikkeaminen koulutuksen järjestäjän päätöksellä	33
3.2 Erityisen kehittämis- ja koulutustehtävälukioiden verkoston perustaminen	33
3.3 Erillisrahoituksessa siirrytään suoriteperusteisuuteen	35
Liitteet	36 - 41
Liite 1. Kysely erityistehtävälukioiden rehtoreille helmikuussa 2015	
Liite 2. Kysely yleislukioiden rehtoreille helmikuussa 2015	

1 Erityistehtävälukioverkoston muotoutuminen ja nykyinen laajuus

1.1 Syntymistoria ja verkoston laajeneminen

Erityistehtävälukioiden juuret ovat 1960- ja 1970-luvuilla. Tuolloin valtioneuvosto myönsi oikeuden taideaineiden opetuksen painottamiseen neljälle lukiolle: Kaustisen lukiolle, Savonlinnan taidelukiolle, Kuopion musiikkilukiolle ja Madetojan lukiolle. Kun lukion lukusuunnitelmia yhtenäistettiin, valtioneuvosto määräsi näille neljälle lukiolle vuonna 1981 erityisen tehtävän taideaineisiin. Valtioneuvosto myönsi uusia lupia vuosina 1985, 1987, 1988 ja 1990. Lainsäädännön muutoksessa vuonna 1991 toimivalta lupien myöntämisessä siirtyi valtioneuvostolta opetusministeriölle. Vuosina 1991–1994 uusia lupia myönnettiin vuosittain. Erityisen tehtävän myöntämisen yhteydessä annettiin asianomaisille lukioille oikeus poiketa valtioneuvoston tuntijakopäätöksestä, korotettiin luvan saaneiden valtionavustusta ja myönnettiin tarvittavia poikkeuksia opiskelijaksiottoa koskeista säännöksistä.

Opetushallituksen vuonna 1994 julkaisemassa seurantaraportissa kuvataan erityislukioverkostoa, asemaa ja vaikuttavuutta vuoden 1994 tilanteen mukaan. Opetusministeriö jatkoi keväällä 1994 jo voimassa olleita 20 erityisen tehtävän lupaa ja myönsi 17 uutta lupaa. Näistä 37:stä luvan saaneesta oli taidelukioita 14 (musiikki, kuvataide ja ilmaisutaito), urheilulukioita 12, tiedelukioita 5 (luonnontieteet, ympäristökasvatus ja tekniikka), kielilukioita 2 ja 2 ruotsinkielistä lukiota, jotka ovat painottuneet osittain taiteisiin, luonnontieteisiin ja kansainvälisyyskasvatukseen sekä 2 IB-lukioita.

Valtioneuvoston vuonna 1993 antama tuntijakopäätös mahdollisti kaikille lukioille aikaisempaan verrattuna suuren valinnaisuuden tuntijaossa. Yhtenä päätöksen lähtökohdaksi oli mahdollistaa kaikille lukioille mahdollisuus profiloita ja painottaa opetustarjontaansa haluamallaan tavalla. Päätöksen katsottiin poistavan erityislukioiden lupamenettelytarvetta. Samaan aikaan toteutetut opiskelijavalinnan säännösmuutokset mahdollistivat kaikille lukioille aikaisemmin vain erityislukioiden käytössä olleen opiskelijavalintamenettelyn, muun muassa mahdollisuuden pääsykokeiden käyttöön.

Uudistuksista huolimatta opetusministeriö myönsi runsaasti uusia erityisen tehtävän lupia vuoteen 1998 saakka. Lisärahoitusta ei kuitenkaan enää myönnetty pääsääntöisesti vuoden 1997 jälkeen. Opetuslainsäädännön muutoksen johdosta ministeriö myönsi joukon uusia erityistehtävän lupia vuoden 1999 alusta. Näillä koulutuksen järjestäjillä oli siihen saakka ollut oma erityislainsäädäntönsä ja sen antamat oikeudet kuten esimerkiksi Steiner-kouluilla ja valtion kielikouluilla.

Lukiolain (629/1998) 4 §:n mukaan lukiokoulutuksen järjestämisluvan myöntämisen edellytys on, että koulutus on tarpeellista ja että hakijalla on ammatilliset ja taloudelliset edellytykset koulutuksen asianmukaiseen järjestämiseen. Erityisen koulutustehtävän määräämisperuste pohjautuu laissa säädettyyn järjestämisluvan myöntämiseen. Erityisen koulutustehtävän koulutustarpeen tulee muun muassa ilmetä laajempänä alueellisena tai valtakunnallisena erityistarpeena, jota ei voida muutoin tyydyttää. Lisäksi ministeriön päätökseen voi sisältyä tarkoituksenmukaisuusharkintaa, vaikka laissa säädetty luvan myöntämisedellytykset täyttyisivät. Opetushallitus (1994) julkaisi lausunnossaan kolme kriteeriä, jotka erityisen tehtävän mukaisen toiminnan tulisi täyttää. Koulujen toiminnan ja opetussuunnitelman tulisi painottua niin voimakkaasti, ettei kyseisen opetuksen toteuttaminen olisi mahdollista ilman poikkeamista valtioneuvoston vahvistamasta tuntijaosta ja valtakunnallisista opetussuunnitelman perusteista. Toiminnan olisi myös oltava luonteeltaan valtakunnallista. Kolmanneksi erityisen tehtävän mukaisen opetuksen tulisi liittyä opiskelijoiden erityislahjakkuuden kehittämiseen ja tukemiseen.

Tällä hetkellä erityistehtävän mukaista opetusta annetaan 42 koulutuksen järjestäjän ylläpitämässä koulutuksessa yhteensä 73 lukioyksikössä, joka vastaa noin 20 prosenttia koko maan lukioista.

1.2 Erityistehtävälukioverkoston kuvaus

1.2.1 Taidelukiot

Taidelukioissa aloitti opintonsa syksyllä 2014 noin 1 500 nuorta. Luku vastaa noin viittä prosenttia aloittaneiden kokonaismäärästä. Volyymiltään suurimmat ja vetovoimaisimmat taidelukiot sijaitsevat Helsingissä ja Tampereella (taulukko 1).

Taidelukioiden opiskelijat tulevat pääasiassa sijaintikunnasta ja sen lähialueelta. Pääkaupungin suuret lukiot vetävät opiskelijoita ympäri maata, mutta painopiste on vahvasti sijaintimaakunnassa. Profililtaan poikkeava on Kaustisen musiikkilukio, jonka opiskelijoista noin 80 % tulee sijaintikunnan ulkopuolelta. Itsenäisesti asuvien opiskelijoiden osuus siellä on samaa luokkaa. Kaustisella on myös ainoa opiskelija-asuntola, joka voi tarjota majoituksen 71 opiskelijalle. Taidelukiot kiinnostavat erityisesti tyttöjä, joiden osuus vaihtelee 54 %:sta (Tapiolan lukio) 95 %:iin (Lapinlahden kuvataidelukio) ollen keskimäärin noin 80 %.

Erityistehtävän mukaisen opetuksen rahoitus perustuu luvansaannin yhteydessä määriteltyyn opiskelijamäärään ja lisärahoitukseen, joka saadaan korotetun yksikköhinnan kautta. Tampereen kaupunki on saanut erityistehtäväluvan kuvataiteen ja viestinnän opetukseen ja Turun kaupunki taideviestintään, mutta näitä painotuksia ei ole huomioitu kaupunkien saamassa yksikköhinnan korotuksessa. Erillisrahoituksen määräytymistä tarkastellaan kokoavasti luvussa 1.4. Rehtorikyselyssä ja koulutuksen järjestäjien haastattelussa tuli ilmi, että erityistehtävien toteutuminen on vahvasti riippuvainen koulutuksen järjestäjän sitoutumisesta. Monessa tapauksessa koulutuksen järjestäjät ovat olleet valmiita merkittäviin lisäpanostuksiin. Painotetun opetuksen opiskelijamäärä vastaa yleensä luvassa määriteltyä ja rahoituksen perusteiden määrittelyssä käytettyä opiskelijamäärää. Poikkeuksia ovat Helsingin kuvataidelukio, Kallion ilmaisutaidon lukio ja Tampereen yhteiskoulun lukio, joissa opiskelijamäärät ovat huomattavasti suuremmat.

Taulukko 1. Tietoja erityistehtävän saaneista taidelukioista (OKM, rehtorikysely 2015).

Koulutuksen järjestäjä	Lukio	Paino-alueet	ER	AP	EH	VA
Espeen kaupunki	Tapiolan lukio	MU	100	30	50	28
Helsingin kaupunki	Sibelius-lukio	MU, TA	400	135	241	138
	Töölö specialiseringsgymnasium	BK, MU	67	34	88	28
	Kallion lukio	IT	250	155	298	158
	Helsingin kuvataidelukio	KU	400	180	233	163
Kajaanin kaupunki	Kajaanin lukio	KU, MU	100	38	36	24
Kaustisen kunta	Kaustisen musiikkilukio	MU	160	60	52	46
Kuopion kaupunki	Kuopion yk:n musiikkilukio	MU, TA	200	72	83	76
Lahden kaupunki	Kannaksen lukio	KU	75	30	41	29
	Tiirismaan lukio	MU	75	35	45	31
Lapinlahden kunta	Lapinlahden kuvataidelukio	KU	130	42	18	24
Oulun kaupunki	Madetojan musiikkilukio	MU	320	112	127	101
Savonlinnan kaupunki	Savonlinnan taidelukio	KU, MU	220	94	87	78
Tampereen kaupunki	Tammerkosken lukio	KU	0	60	76	45
	Sammon yl:n lukio	VI	0	36	28	29
Tampereen yk:n säätiö	Tampereen yk:n lukio	IT	180	250	348	274
Turun kaupunki	Puolalanmäen lukio	MU	170	57	59	63
	Turun klassillinen lukio	TV	0	60	87	50
Vantaan kaupunki	Vaskivuoren lukio	MU, TA	120	40	70	42
Yhteensä	19		2 967	1 520	2 067	1 427
Hakijat / al.paikat					1,37	

Painoalueet: KU = kuvataide, MU = musiikki, TA = tanssi, IT = ilmaisutaito, TV = taideviestintä,

BK = bildkonst, VI = viestintä

ER = Erillisrahoituksen perusteena oleva opiskelijamäärä, 0 = ei erillisrahoitusta

AP = Aloituspaiikat vuonna 2014

EH = Ensisijaiset hakijat vuonna 2014

VA = Valmistuneet vuonna 2014

Keskeyttämisluvut ovat taidelukioissa selvästi keskimääräistä alhaisempia. Opintoajat vaihtelevat merkittävästi lukioittain. Kajaanin, Kaustisen, Lahden Tiirismaan, Oulun Madetojan ja Helsingin Töölö specialiseringsgymnasiumin musiikkilukiolaiset valmistuivat vuonna 2014 kaikki kolmessa vuodessa. Eniten eli noin 40 % yli kolme vuotta opintoihin käyttäneitä oli Savonlinnan taidelukiosta ja Helsingin Kallion lukiossa. Arviot erityistehtävä alaan välittömästi liittyviin jatko-opintoihin hakeutuvista vaihtelevat myös tulkinasta riippuen. Yleisin arvio oli 20–25 %. Savonlinnan musiikkilukion ja Sibelius-lukion opiskelijoista noin 40 %:n arvioidaan siirtyneen alan opintoihin ja ammatteihin.

Erityistehtävään perustuvan vaikuttavuutta ja samalla myös taidelukioiden tarpeellisuutta perustellaan seuraavista näkökulmista:

1) Yhteisöllisyys

Samanlaista lahjakkuutta ja kiinnostuksen kohteita omaavien opiskelijoiden muodostamalla yhteisöllä on suuri merkitys kasvun ja kehityksen tukijana. Yhteiset projektit ja esiintyminen kouluyhteisössä synnyttävät ainutlaatuisia yhteisöllisyyttä. Joukossa on opiskelijoita, jotka eivät oman arvionsa mukaan olisi olleet valmiita sitoutumaan lukio-opiskeluun ilman painotusmahdollisuutta ja samanhenkistä yhteisöä.

2) Koulutuksellinen tasa-arvo

Koko maan kattava taidelukioverkosto tarjoaa mahdollisuuden lahjakkaille ja motivoituille nuorille maksuttomaan tehostettuun taideopetukseen.

3) Uravalinta ja elämänlaatu

Taidelukiosta hakeudutaan taidealan jatko-opintoihin selvästi keskimääräistä useammin. Pidempään toimineista taidelukiosta on myöhemmin valmistunut suuri joukko maamme eturivin taiteilijoita. Monet korostivat suorittamassamme kyselyssä, että myös ne opiskelijat, jotka eivät suoraan hakeudu alan tehtäviin, hyötyvät monin tavoin taidelukiosta opituista taidoista viime kädessä elämän laatua parantavan taiteen suurkuluttajina.

4) Verkostoituminen

Joissakin taidelukioissa on tilastoitu yleisötapahtumien osanottajamääriä, jotka indikoivat vaikuttavuutta lähiympäristöön ja esiintymiskokemusten karttumista. Taidelukiot ovat verkostoituneet keskenään, alan taideoppilaitosten kanssa ja monilla on merkittäviä ja pitkäaikaisia kansainvälisiä yhteistyökumppaneita.

5) Innovaatio- ja kehittämiskeskuksen rooli

Taidelukiot muodostavat yhdessä valtakunnallisen verkoston ja toteuttavat siten valtakunnallista erityistehtävää, kun yksittäiset lukiot ovat useimmiten paikallisia tai alueellisia. Taidelukiot osaamiskeskuksina ovat luoneet käytänteitä, jotka ovat levinneet koko lukiokenttään. Esi-merkkinä siitä on erilaisten taidelinjojen yleistyminen. Kevään 2015 yhteishaussa on yhteensä 25:ssä nk. yleislukiossa kuvataide-, musiikki- tai ilmaisutaidon linja, johon opiskelijat voivat hakea erillisellä hakukoodilla ja jolloin opiskelijavalinnassa käytetään erityisperusteista. Tämä on merkittävää kun tiedetään taideaineiden vähäinen osuus lukion kaikille yhteisissä opinnoissa. Taidelukioilla voisi olla huomattavasti nykyistä vahvempi rooli oman alansa opettajien täydennyskoulutuksessa ja uusien innovaatioiden levittämisessä koko lukiokenttään.

Erityistehtäväopetuksen tulevaisuus koetaan kehyspäättöksen pohjalta ongelmallisena. Koulutuksen järjestäjät ovat osin tähänkin saakka resursoineet erityistehtäväopetusta yli erillishoitosuuden. Erityistehtävälisän puolittamiseen varaudutaan supistamalla kurssitarjontaa, vähentämällä pienryhmäopetusta, lisäämällä verkko-opetusta, rajaamalla kokonaiskurssimääriä noin 75:een ja tehostamalla opintojen ohjausta. Samalla paikkakunnalla toimivien lukioden yhteistyötä yleisopetuksen järjestämisessä tiivistetään. Näillä toimilla pyritään myös opintojen nopeuttamiseen, jota jotkut pitävät sinänsä ongelmallisena mm. ”taiteellisen kypsyminen” vaatiman ajan vuoksi. Koulutuksen järjestäjän sitoutuminen erityistehtäväopetukseen koetaan ratkaisevaksi toiminnan jatkumisen kannalta.

Erityistehtävälupaan liittyvä mahdollisuus kahdeksan pakollisen kurssin poisvalintaan on rehtorikyselyn perusteella välttämätöntä, jotta erityislukion tavoitteet voivat toteutua. Yksilöllisten opintopolkujen toteutuminen opintoaika pidentämättä mahdollistuu, vaikka vain harvat käyttävät täysimääräisesti poisvalintamahdollisuutta hyväkseen.

1.2.2 Urheilulukiot

Syksyllä 2014 aloitti noin 650 nuorta opintonsa urheilun erityistehtävälukioissa. Määrä vastaa noin kahta prosenttia aloittajien kokonaismäärästä. Suurin aloittajamäärä oli Mäke-

länrinteen lukiossa Helsingissä ja aloituspaikoiltaan seuraavaksi suurin oli Pohjois-Haagan yhteiskoulu (taulukko 2).

Taulukko 2. Tietoja erityistehtävän saaneista urheilulukioista (OKM, rehtorikysely 2015).

Koulutuksen järjestäjä	Lukio	ER	AP	EH	VA
Helsingin kaupunki	Mäkelänrinteen lukio	150	130	298	160
Jyväskylän koulutusky	Schildtin lukio	60	45	94	51
Kuopion kaupunki	Kuopion klassillinen lukio	100	45	83	35
Kuortaneen kunta	Kuortaneen lukio	80	40	45	38
Lahden kaupunki	Lahden lyseo	100	28	63	35
Oulun kaupunki	Kastellin lukio	90	35	75	25
Pohjois-Haagan yk Oy	Pohjois-Haagan yk:n lukio	0	79	147	70
Porin kaupunki	Porin suom. yl:n lukio	100	32	42	36
Rovaniemen kaupunki	Ounasvaaran lukio	70	30	66	28
Sotkamon kunta	Sotkamon lukio	110	50	42	49
Tampereen kaupunki	Sammon keskuslukio	120	50	110	62
Turun kaupunki	Kerttulin lukio	150	70	130	78
Vörå kommun	Vörå samgymnasium	50	30	40	27
Yhteensä	13 (12:lla erillisrahoitus)	1180	664	1235	694
Hakijat / al.paikat				1,86	

ER = Erillisrahoituksen perusteena oleva opiskelijamäärä, 0 = ei erillisrahoitusta

AP = Aloituspaikat vuonna 2014

EH = Ensisijaiset hakijat vuonna 2014

VA = Valmistuneet vuonna 2014

Urheilulukioiden tai lukioiden urheilulinjojen profilit eroavat selvästi toisistaan. Suurimmissa kaupungeissa olevat urheilulukiot rekrytoivat opiskelijansa pääasiassa sijaintikunnan ja lähikuntien alueelta. Vastaavasti Kuortaneen, Sotkamon ja Vöyrin (Vörå) urheilulukiolaiset tulevat 75–90-prosenttisesti lukion sijaintikunnan ulkopuolelta. Kuortaneen ja Sotkamon lukioissa on myös tarjolla majoitusta opiskelijoille.

Urheilulukioiden opiskelijat ovat sekä tyttöjä että poikia tyttöjen osuuden vaihdella Lahden lyseon lukion 32 prosentista Vöyrin yhteislukion 54 prosenttiin. Urheilulukion lajipainotukset vaikuttavat tyttöjen ja poikien suhteellisiin osuuksiin. Keskimäärin 45 % urheilulinjoilla opiskelevista on tyttöjä.

Pohjois-Haagan yhteiskoulun lukiota lukuun ottamatta urheilun erityistehtävälukioiden koulutuksen järjestäjät saavat korotettua yksikköhintaa erityistehtävän toteuttamiseen. Tyypillisintä on, että lukio saa korotetun yksikköhinnan antaman lisäresurssin erityistehtävän toteuttamiseen, minkä lisäksi usein koulutuksen järjestäjä antaa omia lisäpanostuksiaan erityistehtävään. Urheilun erityistehtävälukioille on myös tyypillistä käyttää erityistehtävään ulkoista rahoitusta esimerkiksi liikuntajärjestöjen kanssa tehtävän yhteistyön muodossa. Urheilun erityistehtävälukiot ovat osa urheiluakatemiajärjestelmää, jossa pyritään yhdistämään oppilaitosten, liikunnan lajiliittojen, olympiakomitean ja joissakin tapauksissa liikuntaopistojen resurssit urheilijoiden tukemiseksi.

Urheilun erityistehtävälukioissa opiskelevat nuoret ovat hyvin sitoutuneita opintoihinsa, mikä näkyy muun muassa alhaisina keskeyttämislukuina. Valikoituminen on myös suurta, sillä yhtä aloituspaikkaa kohti on keskimäärin 1,86 ensisijaista hakijaa.

Urheilulukiolaiset eroavat opintojensa osalta osin hyvin voimakkaasti muiden erityistehtävälukioalojen opiskelijoista. Vain alle puolet urheilulukiolaisista suorittaa lukion oppimäärän kolmessa vuodessa. Noin 20 prosenttia käyttää opintoihinsa enemmän kuin kolme,

mutta vähemmän kuin neljä vuotta. Neljä vuotta tai enemmän opintoihinsa käyttää lähes kolmannes opiskelijoista. Osalle urheilulukiolaisista kilpailukausi sattuuakin päällekkäin lukio-opintojen kanssa, minkä lisäksi harjoitusleirit aiheuttavat myös poissaoloja opinnoista. Esimerkiksi Mäkelänrinteen lukion rytmisen voimistelun yksilökilpailijat olivat luvuvuonna 2013–2014 keskimäärin joka toisen koulupäivän poissa koulusta kisamatkojen ja harjoitusleirien vuoksi. Fyysisesti raskas harjoittelu opiskelun ohessa johtaa myös usein opintoaikojen venymiseen yli kolmivuotiseksi.

Urheilulukiolaisten osalta on vaikea esittää arvioita erityistehtävälukioihin välittömästi liittyviin opintoihin hakeutuvista opiskelijoista. Urheilun erityistehtävälukioiden tehtävänä ei ole ohjata opiskelijoita jatkamaan ainoastaan liikunta-alalla. Sen sijaan urheilun erityistehtävälukioiden tehtävänä on mahdollistaa urheilijan uran ja lukio-opiskelun yhdistäminen.

Urheilun erityistehtävälukiot eivät ole keskenään samanlaisia, vaan niistä useimmilla on omat profiilinsa. Eri erityistehtävälukiot profiloituvatkin osittain omien valmennuslajiensa perusteella. Osa urheilun erityistehtävälukiosta keskittyy harvempien liikuntalajien valmennukseen, kun taas osa lukioista ei rajaa valmennuslajiensa kirjoa.

Erityistehtävään perustuvaa vaikuttavuutta ja samalla myös erityistehtävälukioiden tarpeellisuutta perustellaan seuraavista näkökulmista:

1) Urheilijan kaksoisuran mahdollistaminen

Urheilun erityistehtävälukiot ovat tehneet mahdolliseksi urheilijan kaksoisuran luomisen. Kun vain harvalle urheilijalle urheilusta muodostuu ammatti, on urheilulukiojärjestelmän ansiosta pystytty luomaan urheilijalle mahdollisuus yhdistää urheilu ja opiskelu, mikä on merkittävää urheilu-uran päättymisen jälkeen. Tällä hetkellä useimmat urheilevat nuoret opiskelevat urheilunsa ohessa ja hankkivat siten mahdollisuuden jatko-opintoihin.

2) Resurssien tehokas hyödyntäminen

Urheilun erityistehtävälukutuksen keskeinen merkitys on siinä, että sen avulla on pystytty keskittämään urheilijoita, osaamista ja muita resursseja samaan paikkaan.

3) Syrjäytymisen ehkäisy

Urheileva nuori pystyy erityistehtävälukiassa opiskelemaan urheilu-uransa rinnalla. Mikäli tätä mahdollisuutta ei olisi, on hyvin mahdollista, että merkittävä osa urheilevista nuorista keskittyisi vain urheilemiseen ja jättäisi opiskelun pois. Näin osa urheilevista nuorista syrjäytyisi koulutuksen puutteen ja urheilu-uransa jälkeisen ammatin puuttumisen vuoksi.

4) Urheilijoiden tasa-arvo

Koko maan kattava urheilulukioverkosto tarjoaa erilaisista sosioekonomisista taustoista riippumatta liikunnallisesti lahjakkaille nuorille mahdollisuuden osallistua ammattimaiseen valmennukseen ja ohjaukseen.

5) Urheilumenestys

Merkittävä osa Suomen urheilumenestyksestä on yhteydessä urheilun erityistehtävälukioiden kanssa. Esimerkiksi neljissä viimeisimmissä olympialaisissa suomalaisdustajista yli kolmannes, Sotshin talvikisoissa yli puolet, oli opiskellut urheilulukioissa.

6) Innovaatio- ja kehittämiskeskuksen rooli

Urheilulukioiden ympärille on alkanut syntyä urheiluakatemioiden verkosto. Nämä urheilulukio- ja akatemiaverkostot yhdistävät liikuntajärjestöjen, liikunnan koulutuskeskusten ja oppilaitosten resursseja toteuttamaan alueellista ja valtakunnallista tehtävää.

Erityistehtäväopetuksen tulevaisuus koetaan rehtorikyselyssä rahoituksen osalta erittäin ongelmallisena. Urheilun erityistehtävän osalta huoli kohdistuu ensinnäkin lukiokoulutuksen yleiseen rahoitusasemaan ja siihen tehtyihin leikkauksiin. Toiseksi sekä erityisen koulutustehtävän tuen puolittaminen että perusrahoituksen rajoittaminen enintään kolmen vuoden ajalle koskettavat nimenomaan urheilun erityistehtävälukioita.

Osassa urheilulukioista on korotetun erityistehtävälisän perusteena olevaa opiskelijamäärää huomattavasti enemmän urheilulukiolaisia. Kun urheilun erityistehtäväkorotuksen pohjana oleva opiskelijamäärä on 1180, on urheilulukiolaisten määrä tällä hetkellä todellisuudessa kaksinkertainen. Rahoituksen väheneminen merkitsee siten osalle urheilun erityistehtävälukioita urheilulukiolaisten määrän rajaamista. Se taas osaltaan voi vaikeuttaa valmentajien palkkaamista ja siten vaikuttaa toiminnan laatuun. Koska opiskelijalla on oikeus käyttää opintoihinsa edelleen neljä vuotta, on urheilulukiolaisten määrän rajaaminen keskeinen sopeutumiskeino.

Toinen sopeutumiskeino näyttäisi kyselyn mukaan olemaan kurssitarjottimen karsiminen sekä siirtyminen ammattimaisesta valmennuksesta enemmän osa-aikaiseen valmennukseen. Samoin sopeutumiskeinona suunnitellaan siirtymistä lajivalmennuksesta enemmän yleisvalmennuksen suuntaan. Kun tälläkin hetkellä koulutuksen järjestäjät sijoittavat urheilun erityistehtävälukioihin lisäpanostuksia, tulee koulutuksen järjestäjien ja yhteistyökumppaneiden, kuten liikuntajärjestöjen, rooli resursoinnissa kasvamaan.

Urheilun erityistehtävälukioiden rehtorit pitävät erityistehtävälupaan kuuluvaa mahdollisuutta jättää kahdeksan pakollista kurssia opiskelematta välttämättömänä edellytyksenä erityistehtävän toteuttamiselle. Se mahdollistaa tavoitteellisen työskentelyn niin opiskelun kuin urheilun saralla. Sen ansiosta urheilijoiden on mahdollista opiskella myös pitkää matematiikkaa ja toista A-kieltä. Urheilulle poislukumahdollisuus on myös merkittävä, sillä näin urheilijat saavat lisää aikaa urheilulle. Rehtorikyselyn mukaan poislukumahdollisuus edesauttaa monessa tapauksessa opiskelijan opintojen valmistumista, vaikka opiskelijat eivät käyttäisikään oikeutta täysimääräisesti hyväkseen.

Urheilija ura on vain pienelle vähemmistölle urheilijoista ammatti. Tämän takia urheilun ja opiskelun yhdistämisen mahdollistavat ratkaisut ovat suositeltavia. Urheilulukiojärjestelmä on hyvin arvostettu, sillä esimerkiksi kansainvälisen SPLISS 2014 -tutkimuksen mukaan suomalaiset huippu-urheilijat pitävät urheilulukiojärjestelmää merkittävänä tukena omalle urheilu-uralleen.

Urheilun erityistehtävä lukiokoulutuksessa on kaiken kaikkiaan hyvin poikkeuksellinen. Urheilulukiolainen harjoittelee omaa lajiaan tyypillisesti kaksi kertaa päivässä, minkä lisäksi viikonloppuisin on kisa- ja harjoitusmatkoja. Urheilulukiolaisen arkeen kuuluvat myös jopa viikkoja kestävä harjoitusleirit ja kilpailumatkat. Kun muissa erityistehtävissä, ehkä musiikkia lukuun ottamatta, toiminta painottuu enemmän lukioon, suuntautuu urheilun erityistehtävä erittäin voimakkaasti lukion ulkopuolelle. Lisäksi lukio on vain yksi ohjaava tekijä, sillä seurat ja maajoukkueet ohjaavat toimintaa hyvin merkittävästi.

1.2.3 Kielilukiot ja kansainväliset lukiot

Erityistehtävän saaneissa kielilukioissa ja kansainvälisissä lukioissa opintonsa syksyllä 2014 aloitti reilut 300 nuorta, joka vastaa noin prosenttia syksyllä 2014 lukio-opintonsa aloittaneiden opiskelijoiden kokonaismäärästä. Tähän ryhmään kuuluvat oppilaitokset eivät ole mikään yhtenäinen joukko, vaan jokainen tähän ryhmään kuuluva lukio on oma erillinen tapauksensa (taulukko 3).

Taulukko 3: Tietoja erityistehtävän saaneista kielilukioista ja kansainvälisistä lukioista (OKM, rehtorikysely 2015).

Koulutuksen järjestäjä	Lukio	Painoalueet:	ER	AP	EH	VA
Englantilaisen koulun säätiö	Englantilainen koulu	Englannin ja suomen kielet ja kulttuuri	0	50	37	48
Helsingin kaupunki	Helsingin kielilukio	Kielet	50	70	70	57
Helsingin ranskalais-suomalainen koulu	Helsingin ranskalais-suomalainen koulu	Ranskan kieli ja ranskankielinen kulttuuri	0	60	45	50
Itä-Suomen suomalais-venäläisen koulun säätiö	Itä-Suomen suomalais-venäläisen koulun lukio	Suomen ja venäjän kielet ja kieli-alueiden kulttuurit sekä niihin liittyen yrittäjyys	100	96	36	36
Kouluyhd. Pestalozzi Schulverein Skolföreningen	Helsingin saksalaisen koulun lukio	Suomen ja saksan kielet ja kulttuuri	0	50	25	29
Suomalaisen Yhteiskoulun Oy	Helsingin Suomalainen Yhteiskoulu	Vieraat kielet	250	103	118	123
Suomalais-venäläinen koulu	Suomalais-venäläinen koulu	Venäjän kieli ja kulttuuri	0	19	55	32
Yhteensä	7 (3:lla erillisrahoitus)		400	448	386	375
Hakijat / al.paikat					0,86	

ER = Erillisrahoituksen perusteena oleva opiskelijamäärä, 0 = ei erillisrahoitusta

AP = Aloituspaiikat vuonna 2014

EH = Ensisijaiset hakijat vuonna 2014

VA = Valmistuneet vuonna 2014

Suurinta erityistehtävävolyymiä toteuttaa Helsingin suomalainen yhteiskoulu, jonka koulutus on IB-linjaa lukuun ottamatta kokonaan vieraiden kielten opetukseen painotettavaa. Korotettua yksikköhintaa erityisen koulutustehtävän toteuttamiseksi saa tästä ryhmästä vain kolme lukiota ja näiden volyymistä SYK kattaa valtaosan. SYK tarjoaa neljän vieraan A-kielen linjat ja lisäksi lyhyiden vieraiden kielten linjat. Vastaavasti Englantilainen koulu, Helsingin ranskalais-suomalainen koulu, Helsingin saksalaisen koulun lukio sekä Suomalais-venäläinen koulu keskittyvät yhden kielen ja kulttuurin koulutustehtävään. Saksalaisen koulun lukiossa suoritetaan saksalainen Reifeprüfung.

Tähän ryhmään kuuluvat lukiot sijaitsevat Helsingissä yhtä oppilaitosta lukuun ottamatta. Itä-Suomen suomalais-venäläisen koulun lukio toimii säätiön sijaintikunta Lappeenrannan lisäksi Imatralla ja Joensuussa. Itä-Suomen suomalais-venäläisen koulun lukion tehtävänä on suomen ja venäjän kielten ja kulttuurien opetuksen lisäksi painottaa niihin liittyen yrittäjyysopetusta. Oppilaitoksella on oma roolinsa maahanmuuttajien integroitumisessa.

Kielilukiot ja kansainväliset lukiot eivät kokonaisuutena ole yhtä suosittuja kuin muut erityistehtävälukiot. Se johtuu pitkälti siitä, että monessa tapauksessa pääsyedellytyksenä

voi olla pitkän vieraan kielen hallinta. Näin ollen opiskelijarekrytointipotentiaali on muita erityistehtävälukioita pienempi.

Enemmistö opiskelijoista on tyttöjä. Tyttöjen osuus opiskelijoista on suurin Itä-Suomen suomalais-venäläisen koulun lukiossa (noin 75 %). Saksalaisen koulun lukiossa, Suomalais-venäläisessä koulussa ja Ranskalais-suomalaisessa koulussa tyttöjen osuus on vain hieman yli puolet koko opiskelijamäärästä.

Erityistehtävään perustuvaa vaikuttavuutta ja samalla tähän ryhmään kuuluvien erityistehtävälukioiden tarpeellisuutta perustellaan seuraavista näkökulmista:

1) Kieli välineenä

Kielilukioiden ja kansainvälisten lukioiden pääasiallisena tarkoituksena ei ole kouluttaa tulevia filologeja, vaan kielenhallinta on väline jatko-opinnoissa ja työelämässä sekä Suomessa että kansainvälisesti.

2) Verkostoituminen

Kielikoulut ja kansainväliset koulut ovat laajasti verkostoituneita erityisesti oman kielialueensa toimijoiden kanssa.

3) Innovaatio- ja kehittämiskeskuksen rooli

Valtion kielikoulut painottavat rooliaan kielen ja kulttuurin välittäjinä sekä alan täydennuskoulutuksen ja kulttuurivaihdon keskuksena. Myös muut kielikoulut näkevät roolinsa paikallista toimintaa laajempina kielten opiskelun edistäjinä.

4) Kielten opiskelun mahdollistuminen

Kielikoulut varmistavat omalta osaltaan Suomessa harvinaisempien kielten taidon ja toimivat siten tukena vieraiden kielten oppimiselle.

5) Integrointitehtävä

Erityisesti maahanmuuttajien integrointi suomalaisen yhteiskunnan osaksi on joidenkin kielikoulujen tehtävänä, vaikka useimmat kielikouluista keskittyvät suomalaisnuorten kouluttamiseen. Osa opiskelijoista on kuitenkin paluumuuttajia, joiden suomen kielen taito on vaillinaisen.

Erityistehtäväopetuksen tulevaisuutta ei koeta tässä ryhmässä rahoitusleikkausten vuoksi yhtä uhkaavana kuin monessa muussa erityistehtäväryhmässä. Selityksenä tälle on se, että useimmat tähän ryhmään kuuluvista oppilaitoksista eivät saa erillistä lisärahoitusta erityistehtävään. Joillekin ryhmään kuuluville oppilaitoksille perusrahoituksen rajaaminen kolmen vuoden opintoihin muodostaa taloudellisen haasteen, kun taas osalle sen merkitys on pieni.

Rahoituksen supistumiseen varaudutaan suunnittelemalla muun muassa kurssitarjonnan vähentämistä ja verkko-opetuksen lisäämistä.

Erityistehtävälupaan liittyvä mahdollisuus kahdeksan pakollisen kurssin poisvalintaan on rehtorikyselyn perusteella osalle lukioista tärkeä osa sekä opiskelijan että koulutuksen järjestäjän kannalta. Opiskelijalle se mahdollistaa käytännössä useamman pitkän kielen oppimäärän opiskelun ja samalla myös muiden aineiden opiskelun.

1.2.4 IB- lukiot

International Baccalaureate Diploma Programme on kansainvälinen koulutusohjelma, jonka voi suorittaa yli 140 maassa ja yli 3000 koulussa. Diploma Programme on kaksivuotinen opetusohjelma, jonka tarkoitus on valmistaa opiskelijoita yliopisto-opiskeluun. Se vastaa lähinnä suomalaista lukiota ja IB-tutkinto suomalaista ylioppilastutkintoa. Se antaa yleisen korkeakoulukelpoisuuden sekä Suomessa että kansainvälisesti. Opetus on äidinkieltä ja vieraita kieliä lukuun ottamatta englanniksi. Suomessa IB-diplomin voi suorittaa 16 lukiossa (taulukko 4).

Taulukko 4: Tietoja erityistehtävän saaneista IB-lukioista (OKM, rehtorikysely 2015).

Koulutuksen järjestäjä	Lukio	ER	AP	EH	VA	Huom!
Esbo stad	Mattlidens gymnasium	50	50	89	49	
Espoon kaupunki	Etelä-Tapiolan lukio	0	35	40	23	
Helsingin kansainvälisen koulun vanhempainyhdistys ry	International School of Helsinki	0	44	Ei yhteishaussa	23	(1)
Helsingin kaupunki	Ressun lukio	50	40	94	39	
Imatran kaupunki	Imatran yhteislukio	50	30	46	21	(2)
Joensuun kaupunki	Joensuun lyseon lukio	50	25	42	15	
Jyväskylän koulutuskunta-yhtymä	Jyväskylän lyseon lukio	50	25	49	25	
Kuopion kaupunki	Kuopion lyseon lukio	50	25	46	26	
Lahden kaupunki	Kannaksen lukio	0	30	47		(3)
Oulun kaupunki	Oulun lyseon lukio	50	50	81	36	(4)
Rovaniemen kaupunki	Lyseonpuiston lukio	50	25	27	16	
Suomalaisen yhteiskoulun Oy	Helsingin suomalainen yhteiskoulu	50	29	49	25	
Tampereen kaupunki	Tampereen lyseon lukio	50	45	56	35	
Turun yliopisto	Turun normaalikoulun lukio	0	45	67	36	(5)
Vantaan kaupunki	Tikkurilan lukio	60	30	56	29	
Åbo Akademi	Vasa övningsskolas gymnasium	0	28	39	19	(6)
Yhteensä	16 (10:llä erillisrahoitus)	560	556	828	417	
Hakijat / al.paikat				1,62		

ER = Erillisrahoituksen perusteena oleva opiskelijamäärä, 0 = ei erillisrahoitusta

AP = Aloituspaikat vuonna 2014

EH = Ensisijaiset hakijat vuonna 2014

VA = Valmistuneet vuonna 2014

- 1) International School of Helsinki ei mukana yhteishaussa.
- 2) Imatran yhteislukion luvut sisältävät myös Lappeenrannan lyseon lukion opiskelijat.
- 3) Kannaksen lukion IB-linja käynnistynyt vuonna 2013, jolloin sieltä ei valmistuttu vielä vuonna 2014.
- 4) Luvut Oulun lyseon lukion lukuja Oulussa, minkä lisäksi Sotkamon toimipisteeseen otetaan harkinnanvaraisesti vuosittain 10-20 opiskelijaa ensimmäisen lukiovuoden jälkeen.
- 5) Turun normaalikoulun lukion luvut sisältävät myös Turun kansainvälisen koulun opiskelijat.
- 6) Vasa övningsskolan luvut sisältävät sekä Vasa övningsskolan että Vaasan lyseon lukion opiskelijat.

Varsinainen IB-lukio on kaksivuotinen, mutta sitä edeltää valmistava vuosi (IB preparatory year), joten kokonaisuutena IB vastaa kestoaltaan suomalaista kolmivuotista lukiota. Valmistavan vuoden aikana harjaannutaan englannin kielen käyttöön opiskelukielenä ja suoritetaan suomalaisen lukion kursseja, jotka valmistavat opiskelijoita IB-tutkinnon oppiaineisiin. IB-tutkintoa pidetään yleisesti vaativana ja hyvin yliopisto-opintoihin valmistavana ohjelmana.

Diploma Programmen (DP) opetussuunnitelma koostuu kuudesta aineesta, jotka valitaan kuudesta eri aineryhmästä, sekä kolmesta muusta kokonaisuudesta. Nämä ovat laaja tutkielmaessee (Extended Essay) vapaasti valittavasta aiheesta, tietoteorian (Theory of Knowledge) kurssi sekä CAS-ohjelma, jossa opiskelija osallistuu liikunta-, taide- tai vapaaehtoistoimintaan. Kolme ainetta opiskellaan laajan oppimäärän (Higher Level) mukaan (240 oppituntia) ja kolme perusoppimäärän (Standard Level) mukaan (150 oppituntia).

Kuudessatoista suomalaisessa IB-lukiossa aloitti vuonna 2014 opintonsa noin 550 opiskelijaa. Luku vastaa noin puoltatoista prosenttia lukion aloittaneiden kokonaismäärästä. Lukioiden IB-linjojen volyymit ovat hyvin samansuuruisia. Aloituspaiikkojen lukumäärä vaihtelee 25 ja 50 välillä.

IB-lukiotoimintaa järjestää 16 lukiossa kaikkiaan 15 lukiokoulutuksen järjestäjää. Näistä 10 saa lisärahoitusta korotetun yksikköhinnan muodossa koulutuksen järjestämiseen. Esimerkkinä järjestelmän moninaisuudesta ja eriarvoisuudesta käy Espoon kaupungin tilanne, sillä Espoon kaupunki saa lisärahoitusta Mattlidens gymnasiumin IB-toimintaan, mutta ei Etelä-Tapiolan lukion IB-toimintaan. Kun järjestämislupapäätöksissä on varattu korotettu yksikköhinta kaikkiaan 560 IB-opiskelijalle, aloitti jo pelkästään vuonna 2014 vastaavankokoinen opiskelijaryhmä IB-lukio-opintonsa.

IB-lukioiden alueellinen jakautuminen suurempiin kaupunkeihin maantieteellisesti eri puolille Suomea näkyy siinä, että valtaosa IB-opiskelijoista tulee lukion sijaintikunnasta. Keskimäärin noin kolmannes IB-opiskelijoista on vieraspaikkakuntalaisia ja tällöinkin pääsääntöisesti lähikunnista. Valtaosa IB-opiskelijoista kaikissa lukioissa on tyttäjä: kokonaisuudessaan opiskelijoista tyttäjä on noin kaksi kolmasosaa.

International Baccalaureate Diploma Programme etenee vuosiluokkamaisesti ja siten se suoritetaan valmistava vuosi mukaan lukien pääsääntöisesti kolmessa vuodessa. IB-lukioiden luonteeseen kuuluu kansainvälisyys, joka näkyy siinä, että osa opiskelijoista keskeyttää opintonsa suomalaisessa IB-lukiossa siirtyäkseen esimerkiksi perheen muuton vuoksi ulkomaille toiseen lukioon. Vastaavasti taas ulkomailta palaavien perheiden nuoria tulee IB-linjalle opintojen eri vaiheissa. IB-lukioista Helsingin kansainvälisellä koululla (International School of Helsinki) on vielä erityisluonteensa muun muassa lähetystöjen henkilöstön nuorten kouluttajana.

Erityistehtävään perustuvaa vaikuttavuutta ja samalla tähän ryhmään kuuluvien erityistehtävälukioiden tarpeellisuutta perustellaan seuraavista näkökulmista:

1) Opintojen johtaminen yliopisto-opintoihin

Rehtorikyselyn mukaan IB-lukio on puhtaasti yleissivistävä lukio, joka painottaa kriittistä ajattelua ja valmistaa siten yliopisto-opintoihin. Kyselyn mukaan sijoittuminen yliopisto-opintoihin IB-lukion jälkeen on poikkeuksellisen suurta. Lisäksi merkittävä osa IB-lukion opiskelijoista jatkaa opintojaan ulkomaisissa yliopistoissa.

2) Kansainvälinen osaaminen

IB-lukioiden opetus tapahtuu pääosin englannin kielellä, mikä antaa hyvän pohjan kansainvälistyvässä maailmassa toimimiselle. Opintoihin kuuluvat kansainväliset projektit vahvistavat myös nuorten kansainvälistä ja monikulttuurista osaamista. Suomen kannalta pidetään tärkeänä, että maastamme löytyy nuoria, jotka toimivat luontevasti monikulttuurisessa ympäristössä.

3) Koulutusmuoto ulkomaisille tai ulkomailla asuneille perheille

IB-lukio vahvistaa Suomen kansainvälistymistä tarjoamalla ulkomaisille perheille huolehtia nuortensa koulunkäynnistä Suomessa oloaikana. Samoin se tarjoaa ulkomailla asuneiden perheiden lapsille luonnollisen tavan jatkaa lukio-opintojaan Suomessa.

4) Verkostoituminen

IB-lukiot kuuluvat kansainväliseen IB-oppilaitosten verkostoon, joka varmistaa koulutuksen laadun. Myös koulutuksessa hyödynnetään kansainvälisiä verkostoja ja muun muassa yliopistoja.

IB-lukioiden erityistehtävä poikkeaa muista lukiokoulutuksen erityistehtävistä. Ensimmäkin International Baccalaureate Diploma Programme on kokonaan oma koulutusohjelmansa, jossa noudatetaan kansainvälisen International Baccalaureate –organisaation hyväksymää opetussuunnitelmaa. IB-ohjelmassa ei siten noudateta suomalaisen lukion tuntijakoa ja opetussuunnitelmaa. Kun opetus- ja kulttuuriministeriö myöntää koulutuksen järjestäjille erityisen koulutustehtävän luvan, kohdentaa se IB-opetuksen osalta luvan suoraan oppilaitokseen.

Erityistehtäväopetuksen tulevaisuus koetaan tässä ryhmässä kahdella eri tavalla. Koska osa lukiokoulutuksen järjestäjistä ei tälläkään hetkellä saa korotettua yksikköhintaa IB-lukiotoimintaan ja opiskelijat suorittavat koulutuksen kolmessa vuodessa, ei rahoitusjärjestelmän muutos huoleta heitä. He näkevät koulutuksen järjestäjän jatkossakin huolehtivan riittävästä resursoinnista koulutuksen tärkeyden vuoksi. Toisaalta taas osaa tulevaisuus huolestuttaa, koska erityisen koulutustehtävän lisän puolittamisen lisäksi myös lukiokoulutuksen yleiset rahoitusleikkaukset vaikeuttavat erityisen koulutustehtävän toteuttamista. IB-lukiotoiminnan pienet ryhmäkoot ovat keskeisin kustannustason vaikuttava tekijä.

Koska IB-lukioissa ei noudateta kansallisen opetussuunnitelman perusteisiin pohjautuvaa opetussuunnitelmaa ja suoriteta siihen perustuvaa lukion oppimäärää, ei tässä erityistehtäväryhmässä ole luonnollisesti myöskään muihin erityistehtäväryhmiin kuuluvaa oikeutta poiketa valtakunnallisesta tuntijaosta.

1.2.5 Matematiikka-, luonnontiede-, ympäristö- ja tekniikkalukiot

Tähän ryhmään kuuluvissa lukioissa aloitti opintonsa syksyllä 2014 noin 400 nuorta, joka vastaa noin puoltatoista prosenttia aloittaneiden kokonaismäärästä. Volyymiltään suurimmat ja vetovoimaisimmat luonnontiedelukiot sijaitsevat Helsingissä, Espoossa ja Turussa. Osassa lukioista opiskelijamäärä alittaa selvästi rahoituspäätöksen perusteena olevan opiskelijamäärän todennäköisesti hakijamäärän pienuuden vuoksi. Yhden yksittäisen vuoden lukujen tarkastelussa myös tilapäistekijöillä voi olla merkitystä. Esimerkiksi Kotkan lyseon lukion erityistehtäväopiskelijoiden pieni valmistumismäärä vuonna 2014 selittyä osin

aiemman erityistehtävälukion yhdistymisellä muutamaa vuotta aiemmin lyseon lukioon (taulukko 5).

Taulukko 5: Tietoja erityistehtävän saaneista matematiikka-, luonnontiede- ja tekniikkalukioista (OKM, rehtorikysely 2015).

Koulutuksen järjestäjä	Lukio	Painoalueet	ER	AP	EH	VA
Espoon kaupunki	Olarin lukio	MA,LU	0	36	118	45
Helsingin kaupunki	Hgin luonnontiedelukio	LU	0	80	122	66
Hyvinkään kaupunki	Hyvinkään Sveitsin lukio	LU	250	70	57	62
Kankaanpään kaupunki	Kankaanpään yhteislyseo	LU	100	32	17	25
Kotkan kaupunki	Kotkan lyseon lukio	Y	70	20	10	2
Nykarleby	Topeliusgymnasiet	LU,FG, INT	30	30	2	6
Seinäjoen kaupunki	Nurmon lukio	LU	0	30	17	27
Porin kaupunki	Meri-Porin lukio	Y	100	16	16	13
	Porin suom. yhteisl. lukio	LU	70	18	30	13
Päijät-Hämeen kuntayht.	Salpauksen lukio	TE	60	30	17	12
Turun kaupunki	Kerttulin lukio	TG	0	30	48	19
	Turun suom. yhteisk. lu	LU	150	50	93	45
Viipurin reaalikoulu	Helsingin matematiikkal.	MA	0	30	41	20
Yhteensä	13 (8:lla erillisrahoitus)		830	472	588	355
Hakijat / al.paikat					1,30	

Painoalueet: MA = matematiikka, LU= luonnontieteet, Y= ympäristötieteet, TE= Tekniikka, TG= Teknologia, FG= Företagskunskap, INT= Fostran till internationalism
ER = Erillisrahoituksen perusteena oleva opiskelijamäärä, 0 = ei erillisrahoitusta
AP = Aloituspaiikat vuonna 2014
EH = Ensisijaiset hakijat vuonna 2014
VA = Valmistuneet vuonna 2014

Opiskelijat tulevat pääasiassa sijaintikunnasta ja sen lähialueelta. Esimerkiksi vetovoimaisen Olarin lukion opiskelijoista vain 2 % tulee Espoon ulkopuolelta. Tyttöjen osuus opiskelijoista on suurin ympäristötieteiden ja pienin tekniikan painotuksissa. Koko opiskelijajoukosta tyttöjen osuus on noin 40 %.

Merkillepantavaa on se, että vetovoimaiset Olarin lukio, Helsingin luonnontiedelukio, Kerttulin lukio ja Helsingin matematiikkalukio eivät saa erillisrahoitusta erityistehtäväopetukseensa.

Keskeyttämisluvut ovat myös näissä lukioissa selvästi keskimääräistä alhaisempia. Kaikissa lukioissa vähintään 80 % valmistuu kolmessa vuodessa. Sijoittuminen oman alan opintoihin on noin 80 %, johon luonnollisesti vaikuttaa myös alan koulutuspaikkojen suuri tarjonta verrattuna vaikkapa pitkän matematiikan ja fysiikan opinnot suorittaneisiin koko maassa.

Erityistehtävään perustuvaa vaikuttavuutta ja samalla tähän ryhmään kuuluvien erityistehtävälukioiden tarpeellisuutta perustellaan seuraavista näkökulmista:

1) Lahjakkaiden opetus

Erityistehtävälukioiden kokoavat lahjakkaita ja motivoituneita opiskelijoita tehostettuun opetukseen. Tällöin lukiokoulutuksessa kyetään paremmin tuottamaan osaamisperustaa, jota tarvitaan jatko-opinnoissa ja työelämässä matematiikassa, luonnontieteissä, ympäristötieteissä ja teknisissä tieteissä

2) Painotusalueiden jatko-opintoihin hakeutuminen

3) Verkostoituminen

Yhteistyö teollisuuden ja teknologiayritysten sekä muiden toisen asteen ja korkea-asteen oppilaitosten kanssa. Opetusta tukevat kansainväliset verkostot.

4) Innovaatio- ja kehittämiskeskuksen rooli

Alan pedagogiikan kehittäminen ja osaamisen jakaminen koko lukiokenttään.

5) Yhteisöllisyys

Saman alan osajista koostuvat yhteisöt ovat kannustavia ja lukioihin muodostuu tiiviitä alaryhmiä, joissa opinnoissa samalla tavalla suuntautuvat tarjoavat toisilleen vertaistukea opintojen suorittamisessa.

Erityistehtäväopetuksen tulevaisuus koetaan tässä ryhmässä olevan vaakalaudalla perusrahoituksen supistuessa, koska suurelta osin painotettu opetus on kokonaan koulutuksen järjestäjän rahoittamaa. Rahoituksen supistumiseen varaudutaan vähentämällä kurssitarjontaa, vähentämällä kokeellista opetusta, lisäämällä verkko-opetusta, rajaamalla kokonaiskurssimääriä noin 75:een ja tehostamalla opintojen ohjausta. Samalla paikkakunnalla toimivien lukioiden yhteistyötä yleisopetuksen järjestämisessä tiivistetään. Näillä toimilla pyritään myös opintojen nopeuttamiseen.

Erityistehtävälupaan liittyvä mahdollisuus kahdeksan pakollisen kurssin poisvalintaan on rehtorikyselyn perusteella välttämätöntä, jotta erityislukion tavoitteet voivat toteutua. Yksilöllisten opintopolkujen toteutuminen opintoaikaa pidentämällä mahdollistuu, vaikka vain harvat käyttävät täysimääräisesti poisvalintamahdollisuutta. Tässä ryhmässä opiskelijat voivat lukea vaadittuun 12 kurssin minimipainotukseen myös valtakunnallisia syventäviä kursseja.

1.2.6 Steiner-lukiot

Steiner-koulut ovat 13-vuotisia yksityisiä kouluja, joiden pedagogiikka perustuu Rudolf Steinerin (1861-1925) kehittämään antroposofiseen filosofiaan. Steinerkasvatuksen lähtökohtana on ”kasvatusfilosofinen näkemys ihmisestä kehollisena (fyysisenä), tajuisena (sielullisena) ja itsetajuisena (henkisenä) kokonaisuutena”.

Vuonna 2014 lukio-opetusta annettiin yhteensä 13 yksikössä, joista tänä vuonna uusia opiskelijoita ei enää oteta Lappeenrannan ja Vaasan yksiköihin. Steiner-koulun lukioluokat ovat selkeä jatkumo perusopetukselle ja siksi ne ovat mukana yhteishaussa ensimmäistä kertaa tänä keväänä – siksi tiedot aloituspaikoista ja ensisijaisista hakijoista ovat osin puutteellisia. Lukioluokat ovat yleensä yleislukioihin verrattuna pieniä ja koulukokoinaisuus mahdollistaa sen, että lapset varttuvat nuoriksi aikuisiksi samassa ryhmässä koko perusopetus- ja lukioajan (taulukko 6).

Taulukko 6. Tietoja Steiner-lukioista (OKM, rehtorikysely 2015).

Koulutuksen järjestäjä	Lukio	AP	EH	VA
Helsingin Rudolf Steiner-koulun kannatusyhdy.	Elias-koulun lukio	32	32	24
	Hgin Rudolf Steiner-koulu			29
	Vantaan seudun RS-koulu	26	20	14
Lahden Rudolf Steiner-koulun kannatusyhdistys	Jyväskylän Steiner-lukio	36	8	10
	Lahden Steiner-lukio	36		14
	Lappeenrannan RS-koulu		9	10
	Porin seudun Steiner-lukio	30		6
	Turun Steiner-koulu	32		7
Tampereen Rudolf Steiner-koulun kannatusyhdy.	Espoon Steiner-koulu	36		14
	Oulun RS yksikkö	36	8	10
	Tampereen Steiner-koulu	35		31
	Vaasan RS-koulu		5	8
Understödsföreningen för RS skolan i H:fors	RS skolan i H:fors			10
Yhteensä	13	299	82	187

AP = Aloituspaiikat vuonna 2014

EH = Ensisijaiset hakijat vuonna 2014

VA = Valmistuneet vuonna 2014

Steiner-koulut saavat sijaintikunnan yksikköhinnan suuruisen julkisen rahoituksen toimintaansa muiden yksityiskoulujen tavoin. Rahoituspohja on muun muassa pienistä ryhmistä johtuen niukka ja toimintaa rahoitetaan myös vanhemmilta kerättävillä vapaaehtoisilla kannatusmaksuilla. Steiner-lukioilla on koko maassa vain kolme koulutuksen järjestäjää ja koulutusta koordinoi Steinerkasvatuksen liitto. Nykyään eri puolilla maailmaa toimii yli tuhat Steiner-pedagogiikkaan sitoutunutta koulua ja niiden toimintaa koordinoi yhteinen järjestö. Tärkeä kotimainen yhteistyökumppani on Snellman-korkeakoulu, joka järjestää Steiner-koulujen opettajankoulutusta.

Steiner-lukioiden opetuksessa korostetaan luovuutta ja opiskelijat valitsevat koulujen omasta tarjonnasta taideaineita (musiikki, kuvataide, teatteri-ilmaisu ja käsityö) ja monen Steiner-lukion ohjelmaan kuuluu työelämäharjoittelu). Oman painotuksen toteutumisessa ratkaisevana pidetään erityistehtäväluvan mahdollistamaa kaikille yhteisen opinto-ohjelman keventämistä enintään kahdeksalla kurssilla.

Lukio-opiskelu on rytmitetty siten, että lähes kaikki opiskelevat täydet neljä vuotta. Perusrahoituksen rajaaminen tulevaisuudessa kolmeen vuoteen rapauttaa lukioiden toiminnallista ja taloudellista perustaa. Se muiden säästötoimien ohella on pääsyy jo tehtyihin päätöksiin lukio-opetuksen lopettamisesta. Tämä hankaloittaa aineopetuksen järjestämistä perusopetuksen yläluokilla ja katkaisee keskeiseksi vahvuudeksi katsotun jatkuvuuden opiskelijoiden koulupolussa. Steiner-kouluissa katsotaan lukio-opetuksen supistumisen ja opinto-aikojen nopeuttamisen hankaloittavan merkittävästi erityisten kasvatuksellisten ja pedagogisten käytänteiden toteuttamista.

Steiner-koulujen vaikuttavuutta voidaan tarkastella seuraavista näkökulmista:

1) Vaihtoehtopedagogiikka tuo moninaisuutta koko koulujärjestelmään.

Pedagoginen innovointi, joka ei perustu pyrkimykseen valinnaisuuden maksimointiin vaan ”ihmiskuvalliseen ja elämän päämääriin painottuvaan kokonaispedagogiikkaan” voi hyödyttää laajasti myös yleiskouluja. Steiner-kouluihin käy tutustumassa vuosittain suuret määrät opettajia ja opiskelijoita erilaisista oppilaitoksista.

2) Yhteisöllisyys koko koulu-uran parhaassa tapauksessa kestävässä pienissä ryhmissä on merkittävä kasvua ja kehitystä tukeva elementti.

3) Steiner-koulujen toimintafilosofia ja painotukset eivät varsinaisesti suuntaudu millekään ammattiuralle. Kotimaista tutkimustietoa opiskelijoiden kokemista suotuisista vaikutuksista mm. henkiseen tasapainoon tai urakehitykseen ei ole tiettävästi olemassa.

1.2.7 Muut erityistehtävät

Etelä-Suomen ainoalla ruotsinkielisellä erityistehtävälukiolla on kuvataiteen ja musiikin lisäksi kolmantena painotusalueena ”ihmiskologia” (humanekologi). Ensi syksynä koulu yhdistyy Svenska normallyceumin kanssa, jolloin päivälukioon tulee myös yleislinja. Lähestymistapa painotuksessa on ilmiöpohjainen ja oppiainerajat rikkova ja se poikkeaa siten painotusten valtavirrasta. Kurssilla tutkitaan ihmisen suhdetta elinympäristöönsä. Kurssien aiheina ovat mm. ulkoeurooppalaiset kulttuurit, rauhan- ja konfliktitutkimus sekä kehitysyhteistyö, luonnonresurssit, elinympäristön hoito ja yhteiskuntasuunnittelu. Painotusalue kiinnostaa opiskelijoita, joista enemmistö tulee Helsingin ulkopuolelta.

Suomen kristillisen yhteiskoulun kristillisen linjan opiskelijoilla on käytössään koulun 108-paikkainen asuntola. Yksikköhintarahoituksen lisäksi toimintaa rahoittaa adventtikirkko. Kyseisellä kirkolla on eri puolilla maailmaa yhteensä 5700 koulua ja yhteistoiminta verkoston puitteissa on vilkasta. Opiskelijat osallistuvat mm. kansainväliseen avustustoimintaan (taulukko 7).

Taulukko 7: Tietoja eräistä erityistehtäväpainotuslukioista (OKM, rehtorikysely 2015)

Koulutuksen järjestäjä	Lukio		ER	AP	EH	VA
Helsingfors stad	Töls specialiseringsgymnasium	Humanekologi	33	18	54	15
Suomen Adventtikirkko	Suomen krist. yht.koulu	Kristillinen linja	0	36	11	16

ER = Erillisrahoituksen perusteena oleva opiskelijamäärä, 0 = ei erillisrahoitusta

AP = Aloituspaiikat vuonna 2014

EH = Ensisijaiset hakijat vuonna 2014

VA = Valmistuneet vuonna 2014

Suomen ainoassa kristillisessä erityistehtävälukiossa arvellaan, että toiminnan laajentamiselle esimerkiksi verkostolukion muodossa olisi kysyntää.

Kummassakaan tarkastelun kohteena olevassa lukiossa ei opintojen nopeuttamistarve ole suuri. Kristillisen linjan opiskelijoista noin viidennes hakeutuu kirkon tehtäviin: papeiksi, opettajiksi sekä terveydenhuollon ja sosiaalityön ammattilaisiksi. Ihmiskologian opiskelijoiden ammatillisesta suuntautumisesta ei ole käytettävissä täsmällisiä arvioita.

1.3 Poikkeaminen valtakunnallisesta tuntijaosta

Opetus- ja kulttuuriministeriö myöntää tällä hetkellä lukiokoulutuksen erityisen koulutustehtävän luvat. Nämä luvat myönnetään lukiokoulutuksen järjestäjille ja koulutuksen järjestäjän päätösvallassa on suunnata erityisen koulutustehtävän luvat omille lukioilleen. Tästä poikkeuksena ovat IB-lukioluvat, joiden yhteydessä ministeriö määrittelee lupapäätöksessään myös oppilaitokset, joihin IB-luvat kohdennetaan.

Lupapäätöksessä opetus- ja kulttuuriministeriö myöntää erityisen koulutustehtävän mukaisia opintoja suorittaville opiskelijoille luvan poiketa valtioneuvoston asetuksella määritetystä tuntijaosta. Erityisen koulutustehtävän luvan mukaan opiskelijat, jotka suorittavat vähintään kaksitoista kurssia oppilaitoksen opetussuunnitelmassa määriteltyjä erityisen koulutustehtävän opintoja, ovat oikeutettuja vähentämään kahdeksan kurssia asetuksella säädetyistä pakollisten kurssien määrästä. Opiskelijan tulee kuitenkin tällöinkin suorittaa vähintään puolet lukion jokaisen pakollisen oppiaineen pakollisista kursseista.

Erityisen koulutustehtävän mukaisten opintojen tulee olla muita kuin opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjä pakollisia tai valtakunnallisia syventäviä kursseja. Tästä poikkeuksen muodostaa yleensä matematiikka-, luonnontiede-, teknologia-, teollisuus- ja ympäristöpainotteinen opetus. Näissä erityisen koulutustehtävän mukaiset kurssit voivat muodostua oppilaitoskohtaisten syventävien ja soveltavien kurssien lisäksi osittain myös valtakunnallisista syventävistä kursseista. Lupapäätökset eivät ole kuitenkaan kaikilta osin yhteismitallisia, sillä Uusikaarlepyyn kaupungin luonnontieteiden, yrittäjyyden ja kansainvälisyyskasvatuksen erityistehtäväluvassa ei anneta lupaa sisällyttää valtakunnallisia syventäviä kursseja erityisen koulutustehtävän mukaisiin kursseihin.

Samoin kansainvälisten koulujen ja kielipainotteisessa erityistehtävässä on kahdenlaista käytäntöä. Kun Helsingin kaupungin ja Suomalaisen Yhteiskoulun kielipainotteisen opetuksen erityistehtäväluvassa annetaan mahdollisuus sisällyttää erityisen koulutustehtävän mukaisiin opintoihin osittain myös opiskelijalle valinnaisia valtakunnallisia syventäviä kursseja, ei Englantilaisella koululla, Itä-Suomen suomalais-venäläisellä koululla, Ranskalais-suomalaisella koululla ja Suomalais-venäläisellä koululla ole vastaavaa mahdollisuutta.

Erityisen koulutustehtävän saaneiden lukioiden mielestä mahdollisuus poiketa valtakunnallisesta tuntijaosta on keskeinen edellytys lukiokoulutuksen erityisen koulutustehtävän toteuttamiseksi. Tätä pidetään lukiokoulutuksen erityistehtävän toteuttamisen kannalta ydinkysymyksenä. Rehtorikyselyn mukaan se ei rehtoreiden mielestä yleensä vaaranna lukiokoulutuksen yleissivistävyyttä, mutta sen sijaan se mahdollistaa opiskelijoiden keskittymisen erityisen koulutustehtävän mukaisiin opintoihin.

Kyselyn mukaan läheskään kaikki opiskelijat eivät käytä täysimääräisesti hyväkseen kahdeksan pakollisen kurssin poislukumahdollisuutta. Koska opiskelijan tulee joka tapauksessa suorittaa vähintään puolet kunkin oppiaineen pakollisista kursseista ja myös ylioppilastutkinto ohjaa omalta osaltaan kurssien suorittamista, ovat poisvalintamahdollisuudet rajalliset. Opiskelijat käyttävät rehtoreiden mukaan oikeuttaan yleensä suunnitelmallisesti ja harkiten.

Etuna on, että tämä poikkeamismahdollisuus tekee useissa tapauksessa mahdolliseksi sen, että opiskelijan kurssimäärä ei nouse kohtuuttomaksi. Kyselyn mukaan poikkeamismahdollisuus kohtuullistaa erityistehtäväopiskelijoiden työmäärää, joka erityistehtäväopintojen vuoksi nousisi muutoin useassa tapauksessa hyvin suureksi. Poikkeamislupa mahdollistaa myös monessa tapauksessa opintojen suorittamisen kolmessa vuodessa ja joka tapauksessa sen, että opinnot eivät pitkity kohtuuttomasti. Sillä on siis merkitystä sekä opiskelijan jaksamisen että opintojen keston kannalta.

Poikkeaminen valtakunnallisesta tuntijaosta on mahdollinen vain niille lukioille, joille koulutuksen järjestäjä on osoittanut tällaisen erityistehtävän saatuaan siihen luvan opetus- ja kulttuuriministeriöltä. Kun lukioiden erilaiset painotukset ilman erillistä koulutustehtävälupaa ovat yleistyneet ja laajentuneet, on huomattava, että poikkeaminen valtioneuvoston asetuksella vahvistetusta tuntijaosta koskee vain erityisen koulutustehtäväluvan saaneita koulutuksen järjestäjiä. Tästä seuraa, että koulutuksen järjestäjän ja lukion itsensä päättämien laajojen painotusten mukaan opiskeleva opiskelija ei voi jättää pois pakollisia

kursseja, vaikka se olisi mahdollista erityistehtävälukiassa. Koulutuksen järjestäjän päätöksillä tehtyjen painotuslinjojen ja ministeriön myöntämien erityistehtävälukioiden opiskelijoiden välille on siten syntynyt epätasa-arvoinen tilanne.

1.4 Erillisrahoitus

Opetus- ja kulttuuriministeriö on myöntänyt osalle lukiokoulutuksen järjestäjiä erillisrahoitusta erityisen koulutustehtävän toteuttamiseksi. Lisärahoitus on myönnetty prosentuaalisena korotuksena yksikköhintaan. Tällöin korotusprosentin suuruus on suhteutettu prosenttilukua alun perin muodostettaessa koulutuksen järjestäjän koko opiskelijamäärään, minkä takia kertojana käytetään koulutuksen järjestäjän koko opiskelijamäärää, vaikka vain osa opiskelijoista kuuluisi erityisen koulutustehtävän piiriin. Näin ollen erityisen koulutustehtävän mukaiset korotusprosentit vaihtelevat koulutuksen järjestäjittäin.

Taulukko 8: Erytisen tehtävän lisärahoituksen laskentataulukko 2013 ja suoritteet 2014 (OKM, suoritiedot rehtori-kyselystä 2015)

Koulutuksen järjestäjä	ET KOR-%	K/O €	OM €	KY €	OME	OKY €	S	OSY €
Espoon kaupunki	1,2	73,52	5527,84	406 420,67	150	2 709,47	77	5 278,19
Helsingin kaupunki	5,8	355,36	8494,24	3 018 501,82	1400	2 156,07	758	3 982,19
Hyvinkään kaupunki	5,0	306,34	930,73	285 122,03	250	1 140,49	62	4 598,74
Imatran kaupunki	5,2	318,60	506,29	161 302,69	50	3 226,05	21	7 681,08
Itä-Suomen suom.ven.koulu	35,0	2 188,63	121,43	265 761,02	100	2 657,61	36	7 382,25
Joensuun kaupunki	2,0	129,33	1427,67	184 643,19	50	3 692,86	15	12 309,55
Jyväskylän koulutuskuntayht.	3,1	189,93	2612,52	496 203,30	110	4 510,94	51	9 729,48
Kajaanin kaupunki	2,4	147,04	640,81	94 228,47	100	942,28	24	3 926,19
Kankaanpään kaupunki	1,6	110,90	263,40	29 210,63	100	292,11	25	1 168,43
Kaustisen kunta	51,3	4 010,58	134,73	540 337,14	160	3 377,11	46	11 746,46
Kotkan kaupunki	1,0	61,27	971,85	59 543,78	70	850,63	2	29 771,89
Kuopion kaupunki	5,8	361,10	2279,49	823 135,56	350	2 351,82	137	6 008,29
Kuortaneen kunta	14,2	953,54	179,10	170 778,58	80	2 134,73	38	4 494,17
Lahden kaupunki	7,0	428,88	1725,66	740 104,76	250	2 960,42	95	7 790,58
Lapinlahden kunta	10,6	672,83	189,30	127 366,48	130	979,74	24	5 306,94
Nykarleby stad	3,5	291,64	113,50	33 101,05	30	1 103,37	6	5 516,84
Oulun kaupunki	5,3	324,72	4156,30	1 349 650,96	460	2 934,02	162	8 331,18
Porin kaupunki	6,1	373,74	1403,86	524 679,13	270	1 943,26	62	8 462,57
Päijät-Hämeen koulutuskons.	4,5	315,41	161,43	50 917,48	60	848,62	12	4 243,12
Rovaniemen kaupunki	3,7	226,69	971,37	220 204,06	120	1 835,03	44	5 004,64
Savonlinnan kaupunki	8,8	539,16	792,90	427 505,99	220	1 943,21	78	5 480,85
Sotkamon kunta	10,9	667,83	327,20	218 513,72	110	1 986,49	49	4 459,46
Suomalaisen Yhteiskoulun	9,5	615,81	435,40	268 124,48	300	893,75	148	1 811,65
Tampereen kaupunki	2,4	147,04	3411,62	501 661,25	170	2 950,95	97	5 171,77
Tampereen Yhteiskoulun S	9,3	583,47	812,70	474 189,77	180	2 634,39	274	1 730,62
Turun kaupunki	3,0	183,81	3714,22	682 695,96	470	1 452,54	186	3 670,41
Vantaan kaupunki	1,9	117,27	3957,67	464 135,72	180	2 578,53	71	6 537,12
Vörå kommun	15,5	1 135,80	158,80	180 365,01	50	3 607,30	27	6 680,19
				12 798 404,73	5970	2 143,79	2627	4 871,87

ET KOR-% = Yksikköhinnan korotusprosentti erityistehtäväpäätöksessä

K/O = Korotus / opiskelija vuonna 2013

OM = Opiskelijamäärä vuonna 2013 (yli 18 v. aloittaneiden painokerroin 0,58)

KY = Koulutuksen järjestäjän saama erityistehtäväkorotus yhteensä (2013)

OME = Korotettuun yksikköhintaan oikeuttavien opisk. enimmäismäärä erit. koul.tehtävän perusteella (OKM)

OKY = Korotus / erityistehtäväpäätöksen mukainen opiskelija vuonna 2013

S = Erytistehtävän mukaiset opinnot suoritaneet (lukion oppimäärä) vuonna 2014

OSY = Korotus vuonna 2013 / erityistehtävän mukaiset opinnot suoritaneet vuonna 2014

Taulukossa ovat mukana vain erillisrahoitetut painotukset

Taulukossa 8 on kuvattu lukiokoulutuksen erityistehtävästä maksettavan lisärahoituksen jakautuminen eri koulutuksen järjestäjille vuonna 2013. Kokonaisuudessaan lisärahoituksen suuruus vuonna 2013 oli noin 12,8 miljoonaa euroa. Kun järjestämislupapäätösten mukainen erityistehtäväopiskelijoiden enimmäismäärä on 5970 opiskelijaa, oli keskimääräinen opiskelijakohtainen erityistehtäväkorotus 2144 euroa vuonna 2013. Luku ei kuitenkaan ole todellinen, sillä kuten luvussa 1.2. on nähty, on erityistehtäväopiskelijoiden määrä todellisuudessa suurempi.

Tarkasteltaessa taulukkoa 8 huomataan, että erityistehtävästä aiheutuvan opiskelijakohtaisen lisärahoituksen suuruus vaihtelee merkittävästi eri koulutuksen järjestäjien välillä. Sama vaihtelu esiintyy sekä tarkasteltaessa lisärahoituksen suuruutta suhteessa erityistehtäväpäätöksessä määriteltyyn opiskelijakohtaiseen enimmäismäärään että suhteessa erityistehtävän mukaiset opinnot suorittaneiden määrään. On kuitenkin huomattava, että osassa lukioista on merkittävää vuosikohtaista vaihtelua valmistuneiden opiskelijoiden määrässä ja siksi yksittäisten vuosien luvut eivät ole välttämättä vertailukelpoisia. Samoin aloituspaikkamäärät voivat vaihdella vuosittain.

Joka tapauksessa taulukko valottaa hyvin tiettyjä rahoituksen kohdentumisen ongelmakohtia. Ensinnäkin on muistettava, että vain osa koulutuksen järjestäjistä on oikeutettuja erityisestä koulutustehtävästä johtuvaan lisärahoitukseen. Taulukossa on kuvattu näiden 28 koulutuksen järjestäjän saama lisärahoitus.

Toiseksi koulutuksen järjestäjien saama lisärahoitus erityisen koulutustehtävän toteuttamiseen on ollut riippuvainen lupapäätöksen ajankohdasta. Samaa erityistehtävää hoitavien koulutuksen järjestäjien välillä on näin ollen rahoituksellisia eroja, joita on vaikea perustella objektiivisesti. Kun lisärahoitusprosentit ovat aikanaan perustuneet tuntikehysjärjestelmään, joka on jo vuosia sitten poistunut rahoituksen määräytymisperusteista, ei järjestelmä ole enää ajan tasalla.

Erityisestä koulutustehtävästä aiheutuva korotus yksikköhintaan on pysynyt muuttumattomana, vaikka opiskelijamäärät ovat muuttuneet. Tämä on johtanut tilanteeseen, että sekä erityisen koulutustehtävän mukaisen että yleisen opiskelijamäärän kasvaessa on koulutuksen järjestäjä hyötynyt erityisen koulutustehtävän mukaisesta korotuksesta. Yksikköhinnan laskentakaavat ovat johtaneet myös tilanteeseen, jossa osa yksityisistä oppilaitoksista saa hyödykseen erityisen koulutustehtävän mukaisen korotuksen, vaikka niillä ei itsellään ole erityisen koulutustehtävän mukaisia opiskelijoita. Tämä johtuu siitä, että yksityisen oppilaitoksen yksikköhinnan pohjana on sijaintikunnan yksikköhinta. Lisäksi koulutuksen järjestäjän saama erityisen koulutustehtävän korotus vaikuttaa myös aikuisten lukiokoulutuksen mukaiseen yksikköhintaan, vaikka aikuislukioissa ei olisi lainkaan erityisen koulutustehtävän mukaisia opiskelijoita.

Nykyisellä lisärahoituksella on varsin heikko yhteys varsinaisten lukiokoulutuksen erityistehtävien volyyymiin ja suoritteisiin. Kokonaisuutena on todettava, että erityisten koulutustehtävien lisärahoituksen kohdentuminen nimenomaan lukiokoulutuksen erityistehtäviin jättää tällä hetkellä paljon toivomisen varaa. Järjestelmä sisältää eroja, joita on vaikea perustella objektiivisesti. Järjestelmän rahoitus kohdentuu myös epätarkasti ja valuu osin tarkoitetun toiminnan ohi. Lisäksi rahoitus nivoutuu huonosti uuteen, suunnitteilla olevaan lukiokoulutuksen rahoitusjärjestelmään. Tosin tätä uutta lukiokoulutuksen rahoitusjärjestelmää koskeva hallituksen esitys kumoutui eduskunnassa 14.3.2015.

1.5 Järjestelmän arviointi: koulutuksellinen tasa-arvo, koulutuksen järjestäjien yhdenvertainen kohtelu sekä koulutuksen vaikuttavuus

Kaikki erityistehtävälukioiden edustajat pitivät tärkeänä erityistehtävien säilyttämistä. Erityistehtävälukioiden edustajien arviot nykytilanteesta ja tulevaisuudesta on esitelty kohdassa 1.2. Yleislukioiden rehtoreille suunnattuun kyselyyn vastanneista rehtoreista 65 % oli tyytyväisiä nykyiseen erityislukiojärjestelmään. Kaikki haastattelemamme koulutuksen järjestäjien edustajat, joiden lukioille oli myönnetty erityistehtävälupia, kannattivat järjestelmän säilyttämistä. Erityistehtävälukiokäytännön jatkamisella on siten koulutuksen järjestäjien ja koko lukiokentän enemmistön vahva tuki.

Koulutuksen järjestäjien edustajien esittämässä kritiikissä kiinnitettiin huomioita järjestämislupaprosessiin. Lupaprosessia halutaan nykyistä avoimemmaksi siten, että perusteet hakemiselle ja päätösten myöntämiselle ovat yhdenmukaiset ja läpinäkyvät. Avoimuuden varmistamiseksi tulee laatia arviointikriteerit, joiden perusteella järjestämisluvat myönnetään. Jatkossa myös uusilla lukioilla tai lukiokoulutuksen järjestäjillä tulee olla mahdollisuus hakea erityistä koulutustehtävää. Erityistehtävien painopistettä pitäisi siirtää taito- ja taideaineista sekä IB-tutkinnosta muille aloille. Myös erillisrahoituksen myöntämisen kriteerien tulisi olla läpinäkyviä ja selkeästi määriteltyjä.

Yleislukioiden edustajien esittämässä kritiikissä kiinnitettiin ensisijaisesti huomiota erityistehtävälukioiden määrään, lupien myöntämisen kriteereihin ja tuntijaon joustoihin. Lupien myöntämisen perusteita tulisi täsmentää ja lähtökohdaksi tulisi asettaa luvan saaneiden yksiköiden karsinta. Valtakunnallista tuntijakoa laajempi valinnaisuus tulisi sallia kaikille, joilla on edellytykset toteuttaa erityistehtävälupiin liitettyjen painotettujen opintojen tarjonta.

Taulukko 9. Erityisen koulutustehtävän lukioiden ja painotettua opetusta antavien yleislukioiden kokonaismäärä kevään 2014 yhteishaussa (erillinen hakukoodi, vipunen.fi).

Painotus	Erityistehtävälukio	Painotettu yleislukio
Taideaineet	18	25
LUMA	13	8
Urheilu	13	22
IB	16	
Yhteiskunta, talous, yrittäjäyys	1	5
Muut	2	5
Kv. lukiot	7	1
Steiner-lukiot	13	
Yhteensä lukioita	77 (73*)	64
Kaikki yhteensä		141 (137*)
% Lukioista		37,3

* Kokonaismäärässä huomioitu saman lukion yhtä useammat painotukset

Koko lukiokoulutuksessa noin 37 prosentissa lukioista oli keväällä 2014 joko erityinen koulutustehtävä tai yksi tai useampi painotus, johon opiskelijat voivat hakea erillistä hakukoodia käyttäen (taulukko 9). Prosenttiluku kuvaa osuutta lukioista, ei opiskelijoista. Painotusten ja myös lukioiden sisälle ilman erillishakua kehiteltyjen suuntautumisvaihtoehtojen yleistymisen taustalla ovat opiskelijoiden koulu- ja kurssivalintojen helpottaminen, pyrkimys tarjota mahdollisuus harrastusten ja opiskelun yhdistämiseen ja erityislahjakkaiden opiskelijoiden opetuksen kehittäminen. Opinto-ohjelman profiloiminen on

osoittautunut merkittäväksi vetovoimatekijäksi ja erityistehtävä lukion statusta korottavaksi tekijäksi.

Koulutuksellisen tasa-arvon näkökulmasta arvioituna järjestelmällä on useita vahvuuksia ja heikkouksia. Erityistehtävälukioverkosto on periaatteiltaan valtakunnallinen, kun taas yksittäiset lukioyksiköt ovat pääasiassa paikallisia tai alueellisia. Opiskelijoiden näkökulmasta erityyppisiä vaihtoehtoja on tarjolla siinä määrin kun se näissä olosuhteissa on mahdollista. Erityistehtävälukioiden sijaitsevat yleensä suuremmissa asutuskeskuksissa. Käytännössä on havaittu, että riittävää opiskelijapohjaa ei yleensä löydy ilman, että lukion opiskelijoista valtaosa kykenee jatkamaan opintojaan kotoaan käsin. Tällä on nuorten kasvuympäristön kannalta suotuisia merkityksiä, mutta se vaikeuttaa esimerkiksi huippu-urheilijoiden kokoamista valtakunnallisiin yksiköihin, joka edellyttäisi internaattityyppisen opiskelun lisäämistä. Tämä näkyy myös siinä, että erilaiset yleislukioiden painotukset keräävät paikoin opiskelijoita tehokkaasti, vaikkei tarjonta eikä varsinkaan opetusohjelman joustomahdollisuudet yllä erikoistehtävälukioiden tasolle.

Opiskelijoiden tasa-arvoa uhkaava tekijä on valtakunnallisen tuntijaon erilainen soveltaminen erityistehtävä- ja yleislukioissa. Mahdollisuudet painotuksiin kolmessa opintovuodessa tulevat heikkenemään yleislukioissa suhteessa erityislukioihin, jos nykykäytäntö säilytetään.

Sukupuolten tasa-arvon näkökulmasta järjestelmä vaikuttaa toimivalta. Eri painotusten suosio vaihtelee sukupuolittain, mutta ottaen huomioon lukioiden tyttöistymisen kokonaisuudessaan ei voida väittää, että järjestelmä edistäisi sukupuolista syrjintää. On mahdollista, että painotusten monipuolistaminen edistäisi nykyistä tasapuolisemmin tyttöjen ja poikien hakeutumista opintoihin.

Erityistehtäväryhmään luettavien IB-lukioiden, Steiner-koulujen ja kansainvälisten koulujen olemassaolo perustuu tarpeeseen ylläpitää moninaisuutta ja palvella erityisryhmien koulutustarpeita. Ne ovat pääsääntöisesti maksuttomia koulutusvaihtoehtoja eivätkä sellaisenaan muodosta uhkaa koulutukselliselle tasa-arvolle.

Koulutuksen järjestäjien yhdenvertaisuutta heikentää lupien kertyminen vuosikymmenten aikana ilman yhtenäisiä kriteereitä ja rahoituksen kohdentumisen sattumanvaraisuus. Molemmat puutteet ovat korjattavissa uusimalla luvat riittävän selkeästi määritellyjä kriteerejä käyttäen ja laatimalla harkinnanvaraisen valtionavun jakamiseen yhtenäiset perusteet.

2 Erityisen tehtävän mukaisen koulutuksen tarve tulevaisuudessa

Lukiokoulutuksen kehittämisen toimenpide-ehdotuksia valmistelevalle työryhmälle muistiossa (OKM 2010) todetaan, että ”erityinen koulutustehtävä tulee säilyttää osana lukio-koulutuksen moninaisuutta”. Selvityksemme pohjalta yhdyimme tähän näkemykseen kuitenkin niin, että koko järjestelmä pitää perusteellisesti uudistaa vastaamaan tämän päivän ja tulevaisuuden tarpeita. Erityisen tehtävän saavien lukioiden tehtäväkuva tulee täsmentää, rahoitusperusteet pitää yhtenäistää ja valintaperusteet selkiyttää niin, että luvan hakijoiden vertailu tapahtuu yhtenäisten kriteerien pohjalta.

Tehtäväkuvassa tulee vahvistaa valittavien koulutuksen järjestäjien ja lukioyksiköiden roolia oman alansa kehittämis- ja innovaatiokeskuksina, jotka toimivat osana opettajan-koulutusjärjestelmää (perus- ja täydennyskoulutus) ja koordinoivat lukioiden kehittämisverkostoja. Ne ja yliopistolliset harjoittelukoulut tukevat siten toisiaan ja voivat auttaa yleislukioiden osaamisen kehittämisessä. Erillisrahoitus kohdennetaan tällöin koulutuksen järjestäjille, joille hakemuksesta myönnetään määräaikainen erityinen kehittämis- ja koulutustehtävä. Määräaikaisuudella varmistetaan se, että kaikilla merkittävää kehittämistyötä ja innovointia harjoittavilla lukioilla on hakemuksesta ja suoritettun arvioinnin perusteella mahdollisuus tulla nimetyksi erityisen koulutus- ja kehittämistehtävän haltijaksi. Samalla tulee verkostoja tiivistää ja monipuolistaa. Lupien myöntäminen tapahtuu jäljempänä määriteltujen kriteerien pohjalta. Hakemusten pohjalta suoritetaan esivalinta ja lukioissa suoritetaan asiantuntijavoimin auditointi ennen lopullista ratkaisua.

Taidelukioita erityistehtäväverkostossa on tällä hetkellä riittävästi. Kehittämis- ja koulutustehtävälukioiden verkostoon tulisi valita profiileiltaan erilaisista taidelukioista, joilla kullakin olisi oma valtakunnallinen kehittämistehtävänsä. Verkostoon etsitään tällöin vetovoimaisia ja erinomaisiin tuloksiin ylittäneitä lukioita, jotka ovat painotuksiltaan ja pedagogiikaltaan muista erottuvia mahdollisimman ainutlaatuisia. Tällöin erityistehtävään nimettyjä voi olla jonkin verran nykyistä vähemmän.

Urheilulukioiden lukumäärää erityistehtävälukioverkostossa voidaan tarkastella kahdella tavalla. Jos ajatellaan urheilulukioilla tavoiteltavan laajalle joukolle nuoria tarjottavaa mahdollisuutta yhdistää liikunta- ja kilpaurheiluharrastus lukio-opintoihin, on vähintään nykyisenlaajuinen verkosto tarkoituksenmukainen. Tätä puoltaa myös liikunta- ja urheilupainotuksen yleisyys yleislukioiden keskuudessa. Tämä verkosto voi kuitenkin perustua koulutuksen järjestäjän päättämiin painotuksiin ilman erillistä erityistehtävää.

Sen sijaan tarkasteltaessa asiaa kilpaurheilun huipulle tähtäävien nuorten kannalta, riittäisi myös nykyistä suppeampi urheilulukioverkosto. Tällöin sen valinnassa ja tuessa tulee Olympiakomitealla ja urheiluakatemiaverkostolla olla keskeinen rooli. Tämä mahdollistaa

resurssien tarkoituksenmukaisen keskittämisen ja eri urheilulukioiden keskinäisen työnjaon vahvistamisen esimerkiksi lajien kesken. Näin myös urheilulukioista syntyy taidelukioiden tapaan profiileiltaan erilaisista yksiköistä koostuva verkosto. Kullakin verkostoon kuuluvalla urheilulukioilla on oma valtakunnallinen tehtävänsä.

Kielilukioilla ja kansainvälisillä lukioilla on oma roolinsa suomalaisessa lukiokentässä. Kansainväliset lukiot pitävät yllä oman kielialueensa kulttuuria ja ovat siten suomalaista lukiokenttää rikastuttava tekijä. Saksalaisen koulun lukiossa suoritettava Reifeprüfung sopii myös lukiokenttäämme. Kielilukiot pyrkivät keskittymään Suomessa vähemmän opiskeltavien vieraiden kielten opiskeluun ja tukemaan siten monipuolista kielipääomaa. Niiden tehtävässä on osittain päällekkäisyyttä monipuoliset kieliopinnot tarjoavien yleislukioiden kanssa. Kielilukioiden verkosto on kuitenkin kohtuullisen suppea, eikä siihen ole tarvetta puuttua. Sen sijaan on syytä lisätä kielilukioiden ja kansainvälisten lukioiden roolia kielten ja kulttuurien opetuksen valtakunnallisina kehittämiskeskuksina, jolloin niiden mahdollinen vaikutus muiden lukioiden kieltenopiskeluun vahvistuu.

IB-lukiot täydentävät suomalaisen koulujärjestelmään perustuvaa lukiokoulutusta. Yleinen käsitys on, että nykyisin suomalaisen ylioppilastutkinnon suorittaneella ei ole ongelmia opintojen aloittamisessa englanninkielisissä toimintaympäristöissä. Ei siten ole tarvetta laajentaa IB-lukioverkostoa. IB-lukio on kuitenkin luonteva vaihtoehto niille opiskelijoille, jotka ovat aiemmin opiskelleet ulkomailla ja palaavat Suomeen. Myös englanninkielistä ylioppilastutkintoa tarvitsevien ja nimenomaan ulkomaisiin jatko-opintoihin suuntaavien nuorten kannalta IB-lukioverkoston olemassaolo on suotavaa. IB-lukioilla on oman kansainvälisen organisaationsa kautta jo toimiva laadunkehittämisjärjestelmä.

Tiedelukioita nykyisessä erityistehtäväverkostossa on verrattain vähän kun otetaan huomioon, miten suurta osuutta eri tieteenaloihin perustuvat oppiaineet edustavat lukion opetusohjelmassa. Kehittämis- ja koulutustehtävälukioiden valinnassa tulisi vahvistaa tiedeopetuksen asemaa niin, että edustettuina ovat nykyistä kattavammin eri tieteenalat ja myös ilmiöpohjaisia moniaineisia painotuksia. Verkostoon etsitään tällöin vetovoimaisia ja erinomaisiin tuloksiin yltäneitä lukioita, jotka ovat painotuksiltaan ja pedagogikaltaan muista erottuvia ja mahdollisimman ainutlaatuisia.

Steiner-koulujen lukioasteita tarvitaan edelleen osana lukiokoulutuksen moninaisuutta. Steiner-pedagogiikan ratkaisuilla ja linjanvedoilla on merkitystä myös muun lukiokoulutuksen kehittämisessä.

3 Ehdotukset perusteluineen

3.1 Valtioneuvoston 13.11.2014 antaman asetuksen 12 §:n muuttaminen: Tuntijaosta poikkeaminen koulutuksen järjestäjän päätöksellä

Asetusta muutetaan siten, että koulutuksen järjestäjillä on mahdollisuus poiketa valtakunnallisesta tuntijaosta jäljempänä kuvatussa laajuudessa ja ehtojen täytyessä. Tällöin opiskelijat, jotka suorittavat koulutuksen järjestäjän hyväksymän vähintään 12 kurssin laajuisen kurssi- tai opintokokonaisuuden, ovat oikeutettuja vähentämään valtioneuvoston asetuksessa säädetystä pakollisten kurssien määrästä kahdeksan kurssia. Opiskelijan tulee kuitenkin suorittaa vähintään puolet lukion jokaisen pakollisen oppiaineen kursseista. Hyväksytystä kurssi- tai opintokokonaisuudesta tulee olla vähintään puolet (6) muita kuin opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjä valtakunnallisia syventäviä kursseja. Painotukseen ei voida sisällyttää valtakunnallisia pakollisia kursseja. Opiskelijoille tulee aina tarjota mahdollisuus opiskella kaikki valtakunnallisen tuntijaon mukaiset pakolliset kurssit.

Tällöin tuntijaon soveltaminen yhtenäistyy ja siihen liittyvä lupamenettely poistuu. Se merkitsee sitä, että epätasa-arvo nykyisten erityistehtävälukioiden ja painotettujen yleislukioiden välillä vähenee. Ratkaisu edistää opiskelijoiden tasa-arvoa ja koulutuksen järjestäjien yhdenvertaisuutta, mahdollistaa nykyistä tehokkaammin opintojen ja harrastusten yhdistämisen ja yksilöllisten opintopolkujen rakentamisen opiskeluaikaa pidentämättä. Ratkaisua puoltaa myös se, että käytännössä poislukemismahdollisuutta on käytetty muun muassa ylioppilastutkinnon vuoksi varsin rajoitetusti. Vähintään 12 kurssin laajuisen kokonaisuuden tarjoaminen edellyttää koulutuksen järjestäjältä lisäresursointia, mikä on omiaan pitämään kehityksen hallittuna. Painotusopintojen minimimäärän yhtenäistäminen muun muassa valtakunnallisten kurssien mukaanlukemisen osalta saattaa eri opintoaloilla ja lukioissa opiskelevat yhdenvertaiseen asemaan.

3.2 Erityisen kehittämis- ja koulutustehtävälukioiden verkoston perustaminen

Lukuvuodesta 2016-2017 lähtien myönnetään hakemuksesta osalle koulutuksen järjestäjistä määräaikainen erityinen kehittämis- ja koulutustehtävä (taide-, urheilu-, kieli- ja tiedepainotukset). Tavoitteena on luoda valtakunnallisten innovaatiokeskusten verkosto, johon kuuluvat lukiot toimivat osana opettajankoulutusjärjestelmää (perus- ja täydennyskoulutus) ja koordinoivat oman alansa lukioiden kehittämisverkostoja. Kehittämistehtä-

vässään koulutuksen järjestäjät ja lukioyksiköt toimivat yhteistyössä opettajankoulutusyksiköiden, alan ainelaitosten, yliopistojen ja täydennyskoulutusorganisaatioiden kanssa.

Verkostoon valitaan vetovoimaisia, toisiaan täydentäviä ja erinomaisiin tuloksiin ylittäneitä lukioita, jotka ovat painotuksiltaan ja pedagogiikaltaan muista erottuvia. Verkostoon nimetään koulutuksen järjestäjät aluksi viideksi vuodeksi ja myöhemmin verkosto uudistetaan aina opetussuunnitelmauudistuksen yhteydessä. Valintaperusteina ovat tiedot koulutuksen kysynnästä, toteutumasta, vaikuttavuudesta ja innovaatiokeskusroolista. Ennen lopullista valintaa suoritetaan asiantuntijavoimin auditointi. Uusi käytäntö mahdollistaa erityistehtävien monipuolistamisen, painopisteen vähittäisen korjaamisen ja verkoston määrääjain tapahtuvan uusintamisen niin, että koulutuksen järjestäjillä on mahdollisuus samanaikaisesti hakea verkoston jäsenyyttä ja valinnat tapahtuvat yhtenäistä kriteeristöä käyttäen.

Kansainvälisille kouluille (englantilainen, ranskalainen, saksalainen ja venäläinen koulu), Steiner-lukioille ja IB-lukioille myönnetään erityinen koulutustehtävä nykyisen käytännön mukaisesti. Erityisiin kehittämis- ja koulutustehtäviin myönnetään koulutuksen järjestäjälle harkinnanvaraista erillisrahoitusta (kohta 3).

Verkoston kokoamisessa käytetään seuraavia valintakriteereitä:

1. Kuvaus erityisen koulutus- ja kehittämis tehtävän sisällöstä: Painotuksen tai erityisen pedagogiikan kuvaus.
2. Koulutuksen kysyntä: Ensisijaiset hakijat ja opintonsa aloittaneet kolmena edellisenä vuotena.
3. Suoritteiden määrä: Lukion oppimäärän, joka sisältää erityistehtävään kuuluvat vähimmäisopinnot ja ylioppilastutkinnon tai Reifeprüfung-tutkinnon tai IB-opinnot ja -tutkinnon suorittaneet kolmena edellisenä vuotena. Arvio suoritteiden määrästä seuraavana kolmena vuonna aloituspaikkamäärän perusteella.
4. Taide- ja tiedelukiot: Opiskelijoiden sijoittuminen alan opintoihin: Tiedot Tilastokeskuksen sijoittumistilastoista kolmelta viimeisimmältä tilastovuodelta.
5. Tiedelukiot: Opiskelijoiden menestys alan tutkinnoissa, kansallisissa tiedekilpailuissa ja tiedeolympialaisissa.
6. Urheilulukiot: Huippu-urheilu-uraa jatkaneiden määrä lukion jälkeen kolmena edellisenä vuotena (olympiavalmennettavat ja vastaavat).
7. Muu näyttö erityisen koulutus- ja kehittämis tehtävän kannalta merkittävän toiminnan vaikuttavuudesta.
8. Kehittämiskeskustehtävä: Kuvaus alan osaamisen jakamisesta lukiokoulutuksen kentässä viimeisen kolmen vuoden aikana ja suunnitelma kehittämis keskuks toiminnan toteutuksesta ja keskeisistä yhteistyökumppaneista uudella lupakaudella.

Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että nykyiset erityistehtäväluvan haltijat ja lukiot, joissa on kehitetty koulutuksen järjestäjän päätöksellä painotuksia, voivat painotusopintoja toiminnassaan kehitettyään hakea määrääjäläisistä erityistehtävää. Erityistehtävän sisältö muuttuu laajemmaksi kehittämis tehtäväksi ja luvat muuttuvat dynaamisiksi ja määrääjäläisiksi tehtäviksi.

3.3 Erillisrahoituksessa siirytään suoriteperusteisuuteen

Rahoituspohjan laajentamiseen ei tässä vaiheessa ole mahdollisuuksia. Lähtökohtana on nykykäytäntö, jossa lisärahoitusta on myönnetty taide- ja tiedepainotuksiin, urheilu- ja kielilukioille sekä IB-lukioille. Ehdotamme siirtymistä suoriteperusteiseen rahoitukseen, jolloin rahoitusperusteet yhtenäistyvät ja erillisrahoituksen määrä on suoraan yhteydessä toiminnan volyymiin.

Ne koulutuksen järjestäjät, joille myönnetään erityinen koulutus- ja kehittämistehtävä nimetyn alueen osalta, saavat lisärahoitusta kyseisessä painotuksessa opiskelleiden suoritteiden perusteella. Suoritteina käytetään niiden opiskelijoiden, jotka ovat suorittaneet ylioppilastutkinnon ja lukion oppimäärän kyseisen painotuksen mukaisine vähimmäisopintoineen, lukumäärää. Suoritteille määritellään tavoitetaso joko kolmen edellisen vuoden suoritekertymien tai aloituspaikkamäärien perusteella. Suoritteista kerätään tiedot vuosittain ja rahoitus tarkistetaan kolmen vuoden välein niin, että tavoitetason alittamisen osuus vähennetään ao. koulutuksen järjestäjän saamasta lisärahoituksesta ja vastaava osuus jaetaan kaikille suoritehinnan korotuksena. Suoritemäärien ylittäminen ei vaikuta rahoitukseen, jos erityistehtävärahoitukselle asetetaan katto.

KYSELY ERITYISTEHTÄVÄLUKIOIDEN REHTOREILLE KOSKIEN ERITYISTEHTÄVÄN MUKAISISSA OPINNOISSA OLEVIA OPISKELIJOITA

ENKÄT FÖR REKTORER I GYMNASIER MED STUDERANDEN SOM STUDERAR ENLIGT SÄRSKILD UTBILDNINGSUPPGIFT

Huom! Vastausaikaa pidennetty 13.2.2015 asti. / Obs! Svarotiden förlängd till 13.2.2015.

TAUSTATIEDOT / BASUPPGIFTER

1. Koulutuksen järjestäjä / Utbildningsanordnaren

2. Lukion nimi / Gymnasiets namn

3. Rehtorin nimi (tai muun vastaajan nimi ja asema) / Rektorns namns (eller namnet och ställningen på besvararen)

4. Erityinen koulutustehtävä 1 / Särskild utbildningsuppgift 1

5. Aloituspaiikat kyseisen erityisen koulutustehtävän mukaisessa koulutuksessa vuonna 2014 / Nybörjarplatser för ovannämnda särskilda utbildningsuppgift år 2014

6. Erityinen koulutustehtävä 2 / Särskild utbildningsuppgift 2

7. Aloituspaiikat kyseisen erityisen koulutustehtävän mukaisessa koulutuksessa vuonna 2014 / Nybörjarplatser för ovannämnda särskilda utbildningsuppgift år 2014

8. Erityinen koulutustehtävä 3 / Särskild utbildningsuppgift 3

9. Aloituspaiikat kyseisen erityisen koulutustehtävän mukaisessa koulutuksessa vuonna 2014 / Nybörjarplatser för ovannämnda särskilda utbildningsuppgift år 2014

tarkastellaan ainoastaan erityisen koulutustehtävän mukaan opiskelevia ja siihen hakevia)

STUDERNANDE SOM STUDERAR ENLIGT SÄRSKILD UTBILDNINGSUPPGIFT (i frågorna 10 - 24 betraktas endast studerande som studerar eller söker till studier med särskild utbildningsuppgift)

10. Ensisijaisten hakijoiden määrä erityisen koulutustehtävän mukaiseen koulutukseen (kevät 2014) / Antalet första hands sökande till utbildning enligt särskild utbildningsuppgift (våren 2014)

11. Muista kunnista tulevien erityistehtäväopiskelijoiden osuus kaikista erityistehtäväopiskelijoista (%) / Andelen studerande från andra kommuner av de studerande som studerar enligt särskild utbildningsuppgift (%)

12. Lukion tai koulutuksen järjestäjän oman asuntolan paikkamäärä / Platsmängden i gymnasiets eller utbildningsanordnarens internat

13. Itsenäisesti (ei kotona) asuvien erityistehtäväopiskelijoiden osuus kaikista erityistehtäväopiskelijoista (%) / Andelen självständigt (inte hemma) boende studerande av de studerande som studerar enligt särskild utbildningsuppgift

14. Naispuolisten erityistehtäväopiskelijoiden osuus kaikista erityistehtäväopiskelijoista (%) / Andelen kvinnliga studerande av de studerande som studerar enligt särskild utbildningsuppgift (%)

15. Erityisen koulutustehtävän mukaisen opiskelunsa vuonna 2014 keskeyttäneiden lukumäärä / Antalet studerande som avslutat sina studier enligt särskild utbildningsuppgift år 2014

OPETUS JA TALOUS / UNDERVISNING OCH EKONOMI

16. Onko erityistehtävä otettu huomioon koulutuksen järjestäjän saamassa valtionosuudessa? / Har den särskilda utbildningsuppgiften tagits i beaktning vid statsandelen utbildningsanordnaren får?

Kyllä

Ei

17. Millä tavoin erityistehtäväopetuksen taloudellinen resursointi on toteutettu? / Hur finansierar den särskilda utbildningsuppgiften?

18. Tärkeimmät yhteistyökumppanit erityisen koulutustehtävän mukaisessa koulutuksessa (muut oppilaitokset, järjestöt, yritykset jne.) / De viktigaste samarbetspartnerna för den särskilda utbildningsuppgiften (andra läroanstalter, föreningar, företag osv.)

VAIKUTTAVUUS / GENOMSLAGSKRAFT

19. Lukion oppimäärän vuonna 2014 suorittaneiden erityistehtävöiskelijöiden lukumäärä / Antalet studerande som studerat enligt särskild utbildningsuppgift som år 2014 slutfört gymnasiet's lärokurs

Heidän opintoaikansa (lukumäärä) / Deras studietid (antal)

20. Enintään kolme vuotta / Högst tre år

21. Enemmän kuin kolme, mutta vähemmän kuin neljä vuotta / Mera än tre år, men mindre än fyra år

22. Neljä vuotta tai enemmän / Fyra år eller mera

23. Arvio erityistehtävöalään välittömästi liittyviin opintoihin / ammatteihin hakeutuvien osuudesta (%) / Uppskatta andelen som söker sig rakt till studier / yrke med koppling till den särskilda utbildningsuppgiften

24. Kansainvälinen vaikuttavuus: kansainvälisten yhteyksien kuvaus erityisen koulutustehtävän mukaisessa koulutuksessa / Internationel genomslagskraft: beskrivning av de internationella förbindelserna i studierna enligt den särskilda utbildningsuppgiften

25. Muu vaikuttavuus: millä muilla mittareilla voidaan kuvata erityistehtävöpetuksen vaikuttavuutta / Annan genomslagskraft: med vilka andra mätare kan man beskriva genomslagskraften av den särskilda utbildningsuppgiften

TULEVAISUUS / FRAMTIDEN

26. Miten ennakoitte lukion erityisen koulutustehtävän lisän puolittamisen vaikuttavan erityisen koulutustehtävöne toteutukseen käytännössä? / Hur beräknar ni att halveringen av tillägget för särskild utbildningsuppgift påverkar det praktiska förverkligandet av den särskilda utbildningsuppgiften?

27. Miten ennakoitte lukiokoulutuksen muun rahoitusjärjestelmämuutoksen (esim. perusrahoituksen rajaamisen vain kolmen vuoden opintoihin) vaikuttavan erityisen koulutustehtävän toteutukseen käytännössä? / Hur beräknar ni att den övriga reformen av finansieringssystemet av gymnasieutbildningen (t.ex. grundfinansieringens begränsning till tre års studier) påverkar det praktiska förverkligandet av den särskilda utbildningsuppgiften?

5

6

28. Mitä merkitystä on sillä, että erityisen koulutustehtävän mukaisessa opetuksessa olevat opiskelijat voivat jättää enintään kahdeksan pakollista kurssia opiskelematta? / Vilken betydelse har det att studerande som studerar enligt särskild utbildningsuppgift kan låta bli att studera högst åtta obligatoriska kurser?

5

6

29. Muita asioita, joilla on merkitystä pohdittaessa erityisen koulutustehtävän tulevaa asemaa lukiokoulutuksessa / Annat som har betydelse när man begrundar den särskilda utbildningsuppgiftens betydelse för gymnasieutbildningen

5

6

30. Mikä erityisen koulutustehtävän aseman lukiokoulutuksessa tulisi tulevaisuudessa olla? / Vilken ställning borde den särskilda utbildningsuppgiften ha i gymnasieutbildningen i framtiden?

5

6

**KYSELY YLEISLUKIOIDEN (= lukiot, joilla ei ole OKM:n myöntämää erityistehtävälupaa)
REHTOREILLE LUKIOKOULUTUKSEN ERITYISTEHTÄVIEN TULEVAISUUDESTA**

**ENKÄT FÖR REKTORER I ALLMÄNNA GYMNASIER (= gymnasier som inte har en särskild utbildningsuppgift beviljad av UKM) GÄLLANDE FRAMTIDEN AV SÄRSKILDA
UTBILDNINGSUPPGIFTER I GYMNASIEUTBILDNING**

Huom! Vastausaikaa pidennetty 13.2.2015 asti. / Obs! Svarotiden förlängd till 13.2.2015.

TAUSTATIEDOT / BASUPPGIFTER

1. Koulutuksen järjestäjä / Utbildningsanordnaren

2. Lukion nimi / Gymnasiets namn

3. Rehtorin nimi (tai muun vastaajan nimi ja asema) / Rektorns namn (eller namn och ställning av besvararen)

**KEVÄÄN 2014 OPISKELIJAVALINTAA KOSKEVAT TIEDOT / UPPGIFTER GÄLLANDE ANTAGNINGEN AV
STUDERANDE VÅREN 2014**

4. Aloituspaikkojen määrä oli yhteensä / Antalet nybörjarplatser var tillsammans:

5. Aloituspaikkojen määrä mahdollisessa painotetussa opetuksessa (koulutuksen järjestäjän omalla päätöksellä järjestettävä painotus, johon opiskelijoita valitaan erillisellä hakukoodilla) / Antalet nybörjarplatser innom möjlig lokal profilering (profilering som ordnas genom beslut av utbildningsanordnaren, dit studerandena antas genom en separat ansökningskod):

6. Mahdollisella erillisellä hakukoodilla haettiin seuraaviin painotuksiin / Genom en separat ansökningskod söktes till följande lokala profileringar:

TULEVAISUUS / FRAMTIDEN

**Opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämiä erityisen koulutustehtävän lupia on tällä hetkellä 42
lukiokoulutuksen järjestäjällä ja erityisen koulutustehtävän mukaisia lukioita on yli 70. Erityinen**

koulutustehtävä voi olla esimerkiksi jonkin oppiaineen tai aineiden erityinen painotus kuten musiikki, kuvataide, urheilu, vieraskielinen opetus tai International Baccalaureate-opetus. Järjestämisluvassa annetaan tällöin lupa poiketa valtioneuvoston päättämästä tuntijaosta, mikä käytännössä on tähän saakka merkinnyt oikeutta korvata enintään kahdeksan pakollisen lukiokurssin opiskelu muilla kursseilla, mikäli opiskelija opiskelee vähintään 12 erityisen koulutustehtävän mukaista kurssia.

Eduskunnan käsittelyssä olevan hallituksen esityksen (HE 310/2014) mukaan lukiokoulutuksen perusrahoitusosuus rajataan kolmeen vuoteen ja lukiokoulutuksen erityisen koulutustehtävän rahoituslisä puolitetaan. Lisäksi vuosille 2014 - 2015 kohdistuneet lukiokoulutuksen väliaikaiset rahoitusleikkaukset esitetään muutettaviksi pysyviksi.

För tillfället har 42 utbildningsanordnare tillstånd av Utbildnings- och kulturministeriet att ordna gymnasieutbildning med särskild utbildningsuppgift. För tillfället finns det 70 gymnasier med särskild utbildningsuppgift. Den särskilda utbildningsuppgiften kan vara till exempel en fokusering på något ämne eller ämnen så som musik, konst, sport, främmande språk eller International Baccalaureate-undervisning. I detta fall ges i tillståndet att ordna undervisning en möjlighet att avvika från timfördelningen som fastslagits av statsrådet. I praktiken har detta betytt tillstånd att ersätta högst åtta obligatoriska gymnasiekurser med andra kurser ifall studeranden har studerat minst 12 kurser med särskild utbildningsuppgift.

I regeringspropositionen (RP 310/2014) som är under riksdagens behandling begränsas grundfinansieringen av gymnasieutbildningen till tre år och finansieringstillägget för gymnasier med särskild utbildningsuppgift halveras. Dessutom föreslås det att de temporära avdragen som gjorts i gymnasieutbildningen för åren 2014-2015 skall bli permanenta.

7. Mikä erityisen koulutustehtävän aseman lukiokoulutuksessa tulisi mielestäsi tulevaisuudessa olla (valitse vaihtoehto) / Vilken ställning borde de särskilda utbildningsuppgifterna ha i framtidens gymnasieutbildning (välj alternativ)?

a) Olen tyytyväinen nykyiseen käytäntöön / Jag är nöjd med nuvarande praxis

b) Käytäntöä tulisi muuttaa / Praxisen borde ändras

8. Jos valitsit b-vaihtoehdon, miten käytäntöä tulisi mielestäsi tulevaisuudessa muuttaa / Om du valde alternativ b, så hur tycker du att praxisen borde ändras?

--

Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä -sarjassa vuonna 2015 ilmestyneet

- 1 Rapport om den svenskspråkiga yrkesutbildningen med förslag till förändringar
- 2 Oppilaitosrakennusten turvallisuus
- 3 Arkistolakityöryhmän muistio
- 4 Yksityisarkistolakityöryhmän muistio
- 7 Tehokas antidoping-yhteistyö; Ad-toiminnan viranomaisyhteistyön tehostamista selvittäneen työryhmän loppuraportti.
- 8 Suuntaviivoja liikuntapolitiikan tulevaisuuteen

Opetus- ja kulttuuriministeriö

Undervisnings- och kulturministeriet

Ministry of Education and Culture

Ministère de l'Éducation et de la culture

ISBN 978-952-263-351-4 (PDF)

ISSN-L 1799-0327

ISSN 1799-0335 (PDF)